

מכוכד המכבר שלום.

(fol. 1a) האהבה תמיד תוכר ותמיד תוקד ולא תכבה ואולם כיותר רשומה ניכר בערן חרוזה חרוזה⁽¹⁾ תוכלנה כשמתחות וגיל הקריאות קול קורא מבשר טוב עיב יצאתי לקראתך ארוני לשחר סניך הגעימים תכין לך הדרך מרכבותיך ישועה לכא אצלנו להיות עמנו ליום אשר הגבלנו ליום חתונתי ושמתח לכי אשר כו יתוכר ניכ אהל נכרת⁽²⁾ שת' עם כן גילה הכחור כמד יום טוב כהן⁽³⁾ יצ'ו ישיהיה יום הששי⁽⁴⁾ שמונה לירח אלול העיל מרשת

(¹ בראשית רבה פ' כ"ו. השתמש בלשון זה גם בסי' ט' (הערה 4).
⁽² נכרת י רל בת אחותו או בת אחיו ולא בת בנו או בת בתו, ונעתקה מלה זו מן איטלקית nipote, שיש לה ניכ שתי ההרואות האלה, כסובן זה נמצאת המלה נכר באגרת ס"ב שחתם שם בכתבו לאחי אביו, נכררי ובאגרת קד אמר בכתב הגאון ר' לאחד סניני או נכררי, וספורש אמר בעל שרת יעקב לבית הלוי ריש סי' כ"ג: נכרו בן אחיו, ועד היום הזה משתמשים בני איטאליא במלה זו כהוראה זו כגון רמשי' שקרא לריא'ם נכר הרב אבטלין סטוריא (תולדות גדולי ישראל אות א' סי' ס"ה, כמו שקרא את עצמו ריא'ם בסי' פ"ב הג"ל) וריל שהוא בן אחיו. ליבאויטש מביא בספרו, רבי יהודה אריה סטוריא (הוצאה שניה נייארק תרס"א) צר 5 רברי רמשי' הגל ועושה סימן שאלה אחר מלת נכר ואני עושה שאלה על שאלתו. ליבאויטש שנה גם בשם הרב אשר הקריש' לו ספרו. כי מעולם לא קרא ריא'ם שמו בלהיק סטוריא כי אם סטוריא בנן בספרו סרבר יהודה. בספרו נלות יהודה ובספר סי' אריה הגספח אליו חותם בעברי' י' א' סטוריא ובנצרי (השתמש במלה זו במקום לעז שלנו) Leon Modena Rabi Hebreo da Venetia וכן חתם גם בספרו האיטלקי Riti, ובספרו אשר בחיי יהודה: אני חותם עצמי בנצרי ליאון סטוריא דא ויניציאה ולא דא סטוריא (נרעטן 1. ח. 141, X)

(³ יום טוב כ"ץ הוציא לאור ספר עולה שבת בויניציא בשנת שני' (אוצר הספרים אות ע' 152, תני' 162, סי' ס"ג) ואולי הוא הכהן הגדול כאן.
⁽⁴ המנה המשוט היה לעשות נשואי בתולה ביום ד' או ביום ו' (סטוריא, ריטי וכו', הוצאה ב', צר 89), ובשרת יעקב לבית הלוי (ויניציאה שצ"ב) נמצא בסי' פ"ב שהראשונים עשו הגשואן גם באלסנה ביום ו' וריל מעשה שארע [בויניציאה] שבחור אחד נשא אלסנה ועשה הגישואין ביום ו' כפי סנהגם

כי יקח איש אשה¹) במזל טוב צומח ועולה אתן היום הוא הוקבע אל שנינו לששון וגיל, ואני והוא הושיעה נא ומחלים סניו בא יבא ברנה לשמח עמנו ואצלת מהודך עלינו, וכבוד והדר תעטרני, עינינו מיחלות מצפות ליום בואו, ולמה לנו רוב דברים בקרה והשתחוויה נצא מלפניו ויהי ה' משנכ לו למלאות משאלות לבו המוב ברוב שלום.
וינציאה ס' בי יברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה²) השניו.

ב.

קרובי אשר בו אתמאר שלום.

להיות כל איש נכסף להתכבד בחברת אוהביו ובפרט בהיות האהבה והקורבה נצמדים יחד, כאשר המה בינותינו מאז מקדם, אבא בנבורות התחנות והבקשות אליך ארוני נפשי אשא לשים לדרך פעמך להיות סה ליום הגוער לחכר את אהלי עם האשה אשר הוכיח ה' לי שיהיה כמדום ליום ה' אלול העיל דהיינו יום ו' פרשת ולקחת לך לאשה³) קול ששון ושמחה קול קורא לארוני בא יבא ברנה לשמח בשמחת גילי וחרות לכי טובה כפולה כהיותו נצב על ראש הקרואים. ובחסדו כמחתי אל יבישני מסכרי.

ג.

יקר מחכמה ומכבוד שלום!

נכול ישמנו בל יעבורן בעוזה הגשואין שלי יחד עם תופת נכרתי מכית⁴) עם הבחור יים יצו יום השישי ח' לירח אלול העיל ס' כי יקח איש ולמחר ביום שבת בא בבית הבנות מליואנטינו וכו'. כן היה המנהג משנים קדמוניות בקהלות שוים (Rothschild, Die Judengemeinden zu Mainz, Speyer und Worms von 1349—1438, Berlin 1904) ובאמת באו יהודים אשכנזים בספר גדול לארץ איטליא אחרי נרוש סנצא בשנת רכ"ד ובבלל בסאה השלישית לאלף הששי הרס"א סדר קרושין באישון לילה בליל שבת בשעה ושחצה בלילה ומספר הפעשה והסכה אשר הבריחהו לזה ואמר על הבתולה הגיל חיל: גם כיטו אותה ביום ו' בהיגוסה כדרך הבתולות (שרה הרס"א ס' קכ"ה). על מצבת קבורת יהודה לוצאטו כתב ריאים: אשר עלה אל האלקים יום ו' בהבנסת בלה ו' כסלו השס"ה (בערלינה, לחות אבנים ס' 8) וכוונתו כידוע להבנסת שבת מלכתא, ואולי נמצא בלשון זה גם רסו למנהג הגיל להבניט הכלות ביום ו'. ראה עוד סוף ס' קנ"ד.

¹ פירשת כי הצא (דברים כ"ד א').

² פירשה ראה. אמנם לא נמצא פסוק זה שם בצורה זו (ראה י"ד כ"ד וי"ו ט"ו), ע"כ גיל שצ"ל וברכך ה' אלי וגו' (יה יח).

³ ס' כי תצא (דברים כ"א י"א).

⁴ מכית, ר"ת מנשים באהל תברך (שופטים ה' כ"ד).

אשה¹) ואל מי מקדושים אסנה ככל לב ובכל נפש מקרובינו ויודעי שמת לבא לכבדנו נגד זקני עמנו, ממך אדוני אשר עלית על כלנה והן גביר שמתוך בראש כלם והבחור נמע שעשועים הבן יקר לך, עכ יחרו יהיה תמים ואני ענךך לשחר סניך ככל עוו ותעצומות לכבדני ליום הנער הגל אתה ובנך יצז לראות כשמחת לבנו והייתם לנו אורה ושמחה וששון ויקר אל יעכב שום דבר את תסלתנו מלהתקבל כרחמים ורצון, כי בכמו אלה אמרו לא ישרת האדם רק בעמל מעמ²) וכל עסק ישכות וינפש עד בואכם אל המקום הזה. ונס אנו נתפלל לה' לתת לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לאורך ימים ושנות חיים ושלוש.

ויניציאה יום ו' פרי ועברתם את הירדן³) השניו.

ד.

אשה יראת ד' היא תתהלל שלום!

קול אומר קרא יוצא מבינותינו לקרוא כלם בשם ה' הקרובים והמידעים הצאצאים והצמעות⁴) על יום משתה ורנה ושמחה כי קבענו יום חופתי עם האשה אשר נתנה לי עור כנגדי ליום ו' ח' לחודש אלול העיל שיהיה למז' ברצון שכני סנה⁵) וכו כיום יחרו יהיו תמים נשואי נכדתי עכז⁶) עכ מצד שנינו שאלתנו יכנו לפני מעיכ לבא אצלינו להיות עמנו כיום הנזכר להגדיל שמחתנו כזהר סניך ולהנות מן חטוב אשר ייטיב ה' לנו כמשפט בני המשפחה ואל תפנעי מהלך אלינו מסכת מה שיהיה כי כיום מוכה נדיה כמכוב וייטיב ה' לטובים

עוד מכתבים כאלה קראים לשמחה זו עד סימן כ' fol. 5 b.

ה.

להשר כמר יוסף מסאנו⁷).

שר וגדול בישראל שלום!

צדקת תמים תישר דרכי לבא כיום לגלות און יקר תפארת נרולתי,

¹) רברים כ"ד א'.

²) סרלא בפוסיה דאינשי בימי המחבר. אולי ציל לא ישסח האדם

רק בעסל מעט.

³) פרי ראה (רברים י"ב י').

⁴) ישעיה כיכ כ"ד.

⁵) רברים ל"ג ט"ו.

⁶) עכ ב"ג ר"ת עם בן נילה כמו באגרת א'.

⁷) בריואן של המחבר הוא קובין שריו אשר קראו שירי יהודה

סימן 192 נמצאת קינה על אשה השר כמר יוסף מסאנו יציו לבקשת כמר

כי הגעלה כמיר . . . יצ"ל) שלח אלי אנורת מכתבים מסורים וראיות
 כנדרון הגלוי וירוע לכבודך, וכתב לי לשום עיני עליהם וקכל עליו כי כל
 אשר אנזור יאשר ייקיים כל זמן שיהיה אחרי ראיית המכתבים הגזי. ואני
 בלבי צפנתי אמתו ואחשבה לדעת כי כל עוד אשר יסרה וירכה רבו
 שפתים אך למותר יהיה כעסק הזה, ולכבב אנוש יסער במחלוקת, ולכן לא
 נתתי לכי לדרוש ולתור כמכתבים הדמה כלל, ויהיו לי דברי סתומים מן
 העין, רק כמענה רך השיבותיהו מלין להשיב חסה וכתבתי לו כתב אשר
 בו קורא אני עליהם יעמדו יחד לאהבה ואוהה, שלום וריעות אשר אם
 יספיק הזמן אל הסופר הנותב יעתיק שני הכתבים הגל הבא והיצא, ויחד
 אשלחם לכבודך כי זה חספי להשקיש המין גלי המריכות אשר לא יועילו
 ולא יצילו, וכל אחר ואחר מהחלקים יחשוב בעצמו כאלו שניהם זכים או
 שניהם חייבים. האמנם להיות רבו נאה ומתקכל כי כמו זה כמו זה יעורר
 את האהבה וקרב זה אל זה עד היתם לאחרים, ואמרת אחכמה לבקש
 טאת הדרת כבודך לכתוב אגרת אל המרוסס הרוסא מחותנו יצרו לרבו על
 לבו באופן מועיל ומספיק, יתר ירו ויבצע על שנאה ותחרות יקצץ כנמיעות
 ההסדרה ויהא מקדים בשלום כל אדם, יבקש שלום ויררסה, כי לא לאדם
 דרכו להתקשות יותר מדי, וכל הקורם זכה לשש ענוה ויראת ה', וכיוצא
 בזה כתבתי ניכ אל המורטי הגל, ושכח אני אם יתוכ ירו אל איזה אחר
 מן המקום ההוא או אל אחר התבנים אם נכצא שם, להיות אמצעי ברבו
 ופרסורא בהערכת כעם כרכרי פיוסין בין החולקים עד ישלימו כיניהם
 ויחדו יהיו תמים. זאת בקשתי טאת יסעת כמעית, ואם יש בי כח אצוה
 עליו לזכות עמי כמצוה זו למען לככות את הרליקה ושלמא וחסרא להוי
 ביניהון. לאוון שומעת אשר קרב חכמים תלין והחכמה בה תמצא אורך
 היריעה אך למותר לכן יהיו דכרי מעשים כי ידעתי לא ימנע ממני מברכות
 שמים מעל ומברכת מי אכרננו ואפרוש עליו טוכת שלום.

יוסף כהן מציקוניצור ובסי' 286, כחבור מעלת הרומא רמוסים אל הנשיא
 כסיד יוסף סאנו עשיתי לבקשתרי. החבור הגל נקרא צמח דוד (ויניציאה שסיז).
 כספר ארז חיים לאברהם יל יש בשמו שיר בשבח המחבר, אברהם יל הקריש
 לו ספרו לקח טוב (ויניציאה ש"ב, שסיז, שנח) ראה פירסט II 10. יוסף
 סאנו היה חשוב ונחסד כחצרי ונצנוז ננוואא (J. E. VII, 5 b). וואידיסלאווסקי
 לא הזכיר בספרו תולדות רבינו מנחם עזריה סאנו (פעטרקוב התרסד) את השר
 יוסף סאנו בין בני משפחתו של הרסיע.

⁽¹⁾ השם נחק אבל כנראה היה כתוב המורטי [= Porto] לפי שנמצא
 באגרת זו בעצמה לססה: כתבתי ניכ אל המורטי הגל. אולי הוא ר' משה כהן
 מורטי הגזכר כסי' פ"ח (ראה שם הערה 1).

1.

אל האלהי הרמ'ע מסאנו¹) יצז כשם הגאונים יצז.

לאיש האלהים נורא מאד שלום!

אמת מארץ תצמח ותרא[ה] ותגלה לסועל צדק ודוכר אמת הוא כן
 הגשנב²) ירבה ויסרוץ שלומי כימי השמים. כי על אמת הגה באנו להעיד
 נאמנה על האיש הלזה היוצא לקראת מעכית בחסד וכרחמים שמו ר' רחמים
 יצז הבא מארץ ישראל תוכיב משלוחי מצוה להשתדל כער העניים
 האומללים נרי הארץ והיא כי ישר ונאמן הוא הולך צדקות ודוכר מישרים
 נקי כפים ובר לבב כוצין כוצין מקטמי ידיע³), כי קצת מסנו הכרנו אותו
 בארץ סולדתו כעיר רומה וזכרנו את הראנה⁴) אשר עברה עליו לא יום
 אחד ולא יומים כי אם אורך ימים השביעה נסיונות כזונתו גם ראו מעלו
 כי קדש שם שמים לעיני השמש נתנסה ועמד בכלם להודיע תבתי לה
 אלהי ישראל אשר שם בלבו לעבור ארחות ימים וללכת לארץ הצני שם
 זן ופרנס עצמו ונסשות ביתו תמיד מיגיע כפיו אכל בצדק עד היום אשר
 למען עשות צדקה ומשפט נכחר לה' ותתרצה לכא מארץ מרחק עד הגלילות
 האלה על הוצאותיו וטררו לבקש מרף לאביוני אדמת הקרש אשר באולי⁵)
 זכותם עורה בצרות נמצא מאד לנו כל היום, ולא נמצא סטול באומר שלו
 כי יבאו וינידו צדקתו ויושרו אגרות וכתבי החכמים השלמים מאי יצז
 הצרוות בשמלתו. רבים אשר אתו מספרים תהלותיו עונים ואומרים היותו
 אצלם בחוקת שליח עושה שליחתו באמונה אשר עיני ראו ועיני מעכית

¹) הוא היה הסל כשר ערלתו נחיי יהודה סנייער ס'ו ע"כ) וגם רבו.
 ראה צ"ו—ק', קרה, קליא, קנ"ו. שמו הנקרא עליו בהכנסו בכריתו של אברהם
 אבינו היה עם נואל כאשר נוכיח בח"א. המרמים יצחק בר סררכי איש סולניא
 כתב כהקדמתו לס' תשובות ס"ע (ויניציאה בלי שנת הדפוס); סרנא ורבנא סנחם
 עזריה נריו והוא סן המשפחות הסיוחסות כישראל הם השרים והסגנים בני
 סאנו צור ישראל יכרכם ארוים לא עסטורו כל עצי ערן אשר בנן אלהים לא
 דסו אליו ביסיו שמו הולך לסרחקים לשם ולתהלה. ספרו הלכות אלסטי ווטא
 נדפס ס' סעעט תרנ"ח (נעלם סעיני הכותב ימי חייו Jew. E. V, 342 b). ראה
 אורתו CB, 6342; סאנאטסשריפס 34, 43; וואיריטלאווסקי, תולדות רבינו
 סנחם עזריה ספאנו, סעטרקוב תריס"ד; סח"א 21; Revue XXXII 108—111
 XXXV 84—87; XXXIX 113—118 נפטר ש"ס בסאנטוה. ראה עוד

קנ"ו, 1.

²) במקום הוא כן הגשנב צ"ל ה' אלי ישראל.

³) ברכות ס"ח ע"א.

⁴) ע"ס הכתוב בסרבר י"א ה' זכרנו את הדגה, נמצא גם באגרת כ"ז.

⁵) באולי זכותם צל כנורל זכותם.

תחוינה מישרים, ע"כ כבואו לראות את סני הארון כי יחנן קולו יאמין בו ולקול תתו המון בקשותיו אל מעכ"ת להישיר לפניו דרכו יהי כבוד מעלתו אליו מעיר לעזור ולא יאחר אותו למען יצליח מעשהו ונמש שולחיו ישיב כי יאסוף להם ומצא להם כסף גרבת אשר יתנו אחינו ועשה יעשה לו טובה וברכה כי אוהב צדק הוא ושמו נקרא על עיר ה' ועל עמו ותפארת מעכ"ת ינרל ויאדיר כנששו החשובה ועל יוכל ההצלחה ישלח שרשיו באורך חיים ושלוש.

ז.

אל כבוד מנחם מרקריאה קודיסטריא¹).

יקר ונעלה שלום!

הנה זה בא לפנינו כחור פלוני כמו אפופרפוס מהיתומים בני המנוח . . . מתרעם וקובל עליך כי ברצותו לפקח על עסקי היתומים הגיל ולכא לירי חשבון עמך מאשר נתהווה ביניהם וכינך תמשיך הרברים באריכות רב אך למותר מיום ומרחי אל דחי והומן כלה ואובר והוא לא בן ירמה ולכבו לא בן יחשב מצדקת תמים כמוך היום, וכאשר שמעתי רכריו אלה בן ראינו בעין השכל היות מן הראוי למהר את הקץ על כל דבר רין וחשבון שבין אדם לחבירו ויותר מהמה כנוגע אל יתומים ואין אב אשר אינו שבשמים חס על מסונם ביותר, ולמען ייטב לך ניכ תצא מירי המקום והבריות, ובכן לא חסצנו להעמים עליך לצאת מכיתך ולכא לדין עם עתה להיות הימים האלה ימי בקורי עניים²) את ה' לבקר בהיכלו בתפלה ותשובה ומועדים רבים באים לקראתנו לשלוש הן בן השיכוננו אל לבבנו כי עתה עת האסיף תנובת השרה באוסף את מעשיך ונביית חובתיך ותכבר עליך יציאה כביאה. ואמנם למען עשות האמת והצדק הנה אנחנו מצוים ונזורים על שניכם כנזירת נחש³) וככל תוקף להיות נכונים תיכף אחרי חג הסוכות העיל ובזמן ג' ימים אחרי אשר אחר מכם יודיע ויומין

¹ קודיסטריא = Capo di Istria, מנחם מרקריאה נזכר גם בסי' י"ט ורוד מרקריאה בסי' קכ"ז 2. יעקב מרקריאה הרומא כתב הקדמה לסי' נון נכון (ויווא דשרינובו שנת כביש לפ"ק) והדפיס שם שכיא את סדר עברונות, כסף ב"י אחד בכריטיש מחעאוס Margoliouth B. M. II. No. 378 נמצאת חתימה זאת: אני יעקב בכטר דוד מרקריאה יל כתבתי זה הספר ניסים לעצמי . . . והשלטתי היום יום א' כ"ח אב שליג לפ"ק מה ויניציאה שנת נורת גרוש בעידה ה' יהסך לששון ולשמחה אמן. וגודעים עוד אחרים סבני משפחה זו (ראה צערנער צד 299, 440).

² ימי בקורי עניים ע"פ הכתוב במדבר י"ז כי ימי בכורי ענבים.

³ נחש נדוי חרם שמתא.

לחלק האחר לכוא, תכואו שניכם פה בית דין הקרוב להגביל ולתת קץ ותכלית את כל הפרשותיכם ולא תמנעו בשום אופן בחיוב הגזירה הגיל אם לא שיהיה לאונס ניכר ונודע חז וכן כך בימים האלה אשר מהיום והלאה בצדק צדק תרדפו ותכוננו חשבונותיכם יחד ולא תמשכו ידיכם וכל הדבר הקשה אמתי או שגנה אשר יפול ביניכם בעשיית החשבונות . . . ותשימו מן הצד בכתב זכרון יהיה כיום כואכם פה . . . דבר שניכם יצדיקו את הצדיק והכל ישפמו הם. ואתה איש אמונים (fol. 7a) הגיל נתון תתן בין כך ובין כך בזמן הזה אל היתומים הגיל את כל אשר ישאלו ממך די ספוקם לזון ולפרנס עצמם ולהוציא לצרכם ואל ידע לכך כתתך להם משלהם לחשבונם וכתוב בספר. נפשנו יודעת מאד כי לא יפול דבר אחר מכל דברנו ארצה כי את הכל תעשה גם תוכל מאהבתך האמת והיושר כי אוהב צדקה ומשפט ידענוך מאז ועל כן יצאנו לקראתך לשחר פניך כאהבה רכה על זה ברכים שאלמלא לא נכתבו ראויים הם להכתב והיית נקי מה ומישראל ותצליה את דרכך בכל אשר תפנה ינדל שמך והיה ברכה ושלום.
 ויניציאה פר' . . .

ח.

אל הח' ר' ליכ לוי מלמד כמנמאניינה¹ אפרים קריש² יצו.
 יושב כסתר עליון כצל שר' יתלונן וישכון רעיוני תמיד עם מעכית ולכי אומר לי לעורר את האהבה כאגרות שקלי ושרי אליבה דהילכתא כאיזה דבר תורה לשאול ממנו כי ללמוד אני צריך כאשר נדברנו שנינו לעשות ולקיים ואמנם צרות לכבי אשר לא הרחיבו ומצוקותי הוציאני³ מרעתי, ככל יום מחיצה של ברזל חוצצת ביני ובין תשוקותי, שלש תשוקות הן נפש חכמה וגוף ונוסף יגון וצרה פטירת הצדקת היקרה תנצביה⁴ וכונה שכעולם פה אנכי אסור ברהמים כלוא לא אצא. כל היום חורש בכקרים ולא רועה צאן כי צאני צאן מרעיתי אדם אינם⁵ עד כי חדל מאד
¹ לא נודע לי מסקום אחר, כי יהודה בן יצחק לוי אשכנזי הגרשם עיי סורטארה (סח' 33. במקום C. B. 23 ציל 123, בשני סמנים האחרים הגרשטיב שם לא מצאתי בלום) אין ר' לוי שלנו.
² בדיואן 333 נמצאת ס'ק, כסר אפרים קריש בקונסטנטינה (כי כסלו שפ'ג). סוף ס' ס' אנו האים שהוא העתיק האגרות הללו אבל לא נכתבו בשבילו מן המחבר כדרכו לחבר כתבים לאחרים.
³ הדלים כ'ה י'ו צרות לכבי דרחיבו מסצוקותי הוציאני.
⁴ אולי כוון אל אטו שמחה ר' תמו שניו (חיי יהודה ולחות אכזיב).
 (No. 99).
⁵ ר'ל שהוא מלמד תנוקות ומתעסק עמהם כל היום כלוו.

לספור הקורות המוצאות אותי, ועתה כאשר זרח עלי אור כמר זרחי¹)
הלזה בא ושכ' לכיתו אמרתי אשתחווה . . . ויהיו דברי אלה ראשית
חכמה לעשות את אשר לא נעשה או אם נעשה לא הותמר²) עד הגה
כי מאחרי . . . מעכ"ת על פני השדה אשר ברכו ה' וירוח לו יותר ממני
לא יכבד עליו משא הכתובה כמוני ויהיה ראשיתי מצער לא אמריהנו
כדבור הנז' במס' חולין אשר אנחנו כה סוף פ' כל הבשר בענין
אפשר לסוחמו וכו' כי תכבד העבודה, רק לחלות פניו ירא ארוני וישמום
דבור רש"י קמן הכמות כפ' ואלה הדברים כמסקו הבו לכם אנשים חכמים
(ונו³) . . . כי בכל יום ה' אנחנו לומדים רש"י בישיבה שלנו באוסן נאות
ולא שמעתי אומרים ע"ז דבר מתקבל עלי כי מלכד ביאור⁴) . . . אם היא
מלשון ביישונים או נחמדי' מי יתן ואדע מה הוקשה לו על מלת חכמים
ומה תירץ בזה וההכרח ידעתי ידו בכל ובסרמ בדברי רש"י ז"ל שמעתי
עליו לאמר ישמע הלום לסתור אותי⁵) ככל חקתי ובכל משמטיו יבא
רבו וכברנהו בזה ואח"כ אכתוב לו דעתי החלושה ג"כ ועוד ימים באים
כזאת וכזאת נעשה עם נוכל בעיה. רק בחסרו יהיה ותרן עמי ואף
אם על אי סכתבי יכתב מעלתו שנים, משלו אל יקפיד. וירחם על העומד
אסור ברהמים (ואין בידי מיסורי הצדיקים שאין בהם ביטול תורה⁶) יהי
אלהינו עמו ויפרום עליו סוכת שלום.
וינציאה פ' . . . השנים.

מ.

חכם לכך ואמיץ. אמרים קרישי יציו.

אורה ושמחה וששון ויקר הביאה לי אגרת מעכ"ת אמצתיה אף

¹ הוא ר' זרח לוי הגו' ס"י ס"ט. דיואן 241: על ריבזרא' [= צורת]
כס' זרח לוי יציו; אטו מלכה נמטרה כ"א שבט ש"ע (שם 257). שירים. על
כל סין סאכל בנישואי דהרי אשר בר זרח ולי' (שם 77—70).

² לא הותמר, אולי צ"ל לא הגמר או לא הוכפל.

³ שפירש רש"י חכמים כסופים. רש"י לקח פירושו מן הסמרי (רכרים
מיסקא י"ג) אבל שם נמצא פירוש זה על מלת אנשים ולא על מלת חכמים.

⁴ בלי ספק יש להשלים באור מהר"ן וכוון אל הספר הגקרא ביאורים
שחבר ר' נתן סדרארנה הגדולה ונרפס בווינציאה שנת שמחה לפ"ק (בסוף
הספר כתוב בסעות; ונשלם ביה ר"ח אדר שני שנת שס"ג לפ"ק) שש שנים
לפני כתיבת האגרת אשר לפנינו ח"ל הסבאר שם צד קנ"ד ע"א: חכמים פ"י
רש"י כמזכיר פ"י שהם סתביישין לעשות עבודה: פ"י אחר לשון נכמף נכספת
רוצה לומר הכל מחמרים להם ומחכבים אותם.

⁵ ע"פ הכתוב בראשית ס"א ט"ז.

⁶ ברכות ה' ע"א אלו הם יסורין של אהבה כל שאין בהם בטול תורה.

תמכתיה כימין צדקי והגה באמתחתי ככלי אשר חסן בו סי צדיק ימני) חכמה. ואולם אלוסי ומיודעי למה שמתני למסנע לך לרוסם לשבח ולסאר ישעי וכבודי אשר לאפס ותוהו נחשב כור ב'ק אין מים בו הרזוכים²), צעיר לימים וועיר אפין ונמשי בסכלות הימיה פתיות וכל ירעה מה, ולולי ירעתי היות כבודי . . . ארם ענו ושאל [?] חמר מחמיר על עצמו מאוד מאוד שפסל רוח³) רוב ענותנותו הביאהו להשפיל עצמו לשפסל מטני, הייתי אומר משמה הוא ודאי כא אלי הארון העברי לצחק fol. 8 a כי, אבל אף אמנם אלר מחשבה אחרת, ואפריון נמטייה למר⁴) רצה מסקט לזכות אותי ולסיכך הרבה לי תורה בכתבו דכיה אית רין ואית דיין⁵). אך לדבר הוה יסלח ארוני לעכרו כי לא אוכל לתת לו מענה על זה כשבע הזאת, יען יום אחטול בבא השמש קבלתי כתבו והיום ריח וחטכה וברית מילה לאיש אהוב לי ולא עת האסף חדר כחרר להחכא בעינן רבעירן חרה חרה⁶) לכן לסי שעה אקריב לו רכרי אלה מעמים לאות כי תפארתו [תפארתי] על לכי לזכרון, והיה ביום השמיני בעזר הצור אהיה בעל תשוכה, ואשיכה יד אליו כתשוכה ומכילה⁷) וצדקה תהיה לי תמיד לראות מעשה ירוז להתפאר. קבל כרחמים וכרצון סדר העבודה כירושלים⁸) אשר מרוב

¹ י שב, ציל ירעה עים תהלים לז לי סי צדיק ירעה חכמה. או צל ינוב.

² אולי ציל הרזנים או הכזבים.

³ אבות ד' ד'.

⁴ בים קייט.

⁵ עיפ מאטרם ז'ל לית דין ולית דיין (ראה סי' סב 3).

⁶ בראשית רבה ס' כ"ו (נס בראש סי' א').

⁷ כונתו שישכב לו על הרין אם אשה טובלת ביום אשר ספלל בו

באגרת הרמב"ם.

⁸ ריא'ם הרפים בוניציאה בשנת תיב, תפלות ישרים לכל יום סו ימי השכוע וכו' והטבת חלום ישה וטובה; וכתב שם בהקדמה חיל זה יותר מעשרים שנה חברתי ושלחתי על פני חוצות בדפוס שיה סוד אלו התפלות שכעה שכעה כל אהת סיחורת לכל אי סימי השכוע וכו' ויען נרפסו או בכך קטן רלא שלטא בו עינא [כלומר באותיות קטנות סאר] איירי דוטר אירכס [כיב יד עיז] ולא נתפשטו מהן ארבעה בכל נכול ישראל וכו' עכ"ל (ליבאוויטש 122). ונ"ל שסדר העבודה הג"ל הוא חלק אחר מהתפלות הג"ל והוא היא הטבת חלום שהוכיר ויש קצת ראייה להשערה זו מרכיבו בראש האגרת הבאה: כל עמי ישן כאן ורואה חלום באפסמא כאשר כבר ראה פעלתו מאשר הכעות סדר העבודה עכ"ל. ויש לי עוד השערה אחרת, יש ספר הנקרא יחוס הצדיקים (אוצר הספרים אות י' 193; איח 676) והוא ציון קבורת הצדיקים בא"י התפלות שאומרים על קבריהם ונרפס בוניציאה שג"ט [אותה השנה שאנו עומרים בה] עם שתי

הטרדות לא שלחתי עד הגה כ"ת¹) אשתחזה אפיס ארצה ואצא ואומר שלום.

פ' ויגש אליו יהודה ויאמר כי אדוני. עד כאן כתב אפרים קרישי בני ימים.

משתחזה מרחוק לעומת כבודו. מכלכל ע"מ לתקן. אסף רוח חכמה וכינה כקן. לתורתו איים י"חלו. להללו קנה וסוף קמלו. הוא אדוני הגעלה האלוף כמוה"ר יהודה הנקרא ליכלין לוי.

אל הנ"ל²).

הכיר יהודה ויאמר צדקה ממני מעלתך להתרעם עלי אשר הבטחתי ולא קיימתי להשיב אמרו אמת לאנרתו מהן שמונת ימים. ואולם חי אני לא במרד ולא במעל, כי רכ"ם אשר אתי המונעים. כל עמי ישן כאן ורואה חלום באספספיא³) כאשר כבר ראה מעלי אשר הכינותי סדר העבודה ויהי השער לסנור מפחתי מחוץ, אין זה כי אם רוע לב יודע מרת נמשו כמוב לא תלין מסוונותיו של אדם⁴) . . . (fol. b) פחים ואחר ילדה כת אשתי מכית ואם בת היא וחיה צריכה שימור וסוור והתצאה⁵)

תפלת בשיר טריאים (ליבאוויטש 108), אולי כנה המצר הזה בשם עבודת ישראל בירושלים.

¹) כ"ה צ"ל לכ"ה (לכבוד תורתו).

²) תשובה זו נמצאת גם בספרו זקני יהודה. כתב יד כמו שנראה. מן לוח הפסקים של חבור זה אשר נתן ליבאוויטש צד 111.

³) נרה לי.

⁴) חיבה אחת נמחקה ואולי צ"ל צנים, הסחבר מתרעם על גורלו גורל המלמד ועל עניותו ואין זה פלא כי בחנוכה הי שניה הפסיד בצחק קרוב למאה דוקאמי ומחנכה השניש עד שבועות הבא הפסיד יותר משלש סאות דוקאמי (קצור חי יהודה בא:רות שר"ל צד 289).

⁵) שתי בנות גולדו לו, הראשונה ברח סבת השנ"ו ומתה סקן י"ז ימים והשניה ריאנה בניסן השנ"ח (חי יהודה שם), בכתבו תשובה זו היהו אמו עוד בחיים כי ב' פעמים אומר עליה אמי מורתי שתי, וגם הגאון שמואל יהודה קצינאלינבנין היה עוד בחיים כי ב' פעמים כתב אחר שמו נר"ו, אמו מתה ארבע המון השנ"ו (לחות אבנים No. 99; חי יהודה שם) והרב שייק, נפטר יום שש ניסן השנ"ו (מדבר יהודה ע' ע"ב), לפי כתב תשובה זו לפני ניסן השנ"ו וכוון אל בתו הראשונה אשר נולדה לו בטבת של שנה זו, אמנם מדבריו ואם בת היא וחיה נראה שכונן לבתו השנייה שנשארה בחיים אשר נולדה לו בניסן השנ"ח ולא אל הראשונה שמתה אחרי ימים סועטים, ואך שיהיה

סוף דבר ואחר ער עתה, מלח נא לעיני הוה כנודל חסדך. ולא זה כלכד
 כי גם הגסיון הוכיח כי פעמים אין מספר ביום הראשון למלאכה יום המזומן
 לכתוב למזמנאני השמן מקטרנ בשעת התקנה¹) ומביא לידי מטרידים וגם
 עתה הגה באתי אליו להשיבו על דין מובלת ביום היכול אוכל דבר מאומה
 חרש למעכת או להסיף על דבריו וכלם נכוחים וישרים למוצאי דעת או
 מה מידי יקח תוספת חזק נגד המורים כתורה שלא כהלכה אשר לא שמעו
 בקול אדוני וישא ידו להם ואמר עם הספר, ואם לקדושים אשר כארץ
 המה סופרים המדברים עמי ספרים כחשו ויאמרו לא המה מה אנכי לכף
 אותם עד שיאמרו רוצים אנו? רק לא אחריש מלהתנצל עכ"ם ממה שכתב
 מעלי שאמרו בשמי שיכולה אשה למכול ביום, ויהי כאשר הראה לי כית
 שאין הדין כך אני אמרתי כי לא כן דברתי אלא שיכולה ללכת לבית
 המכילה ביום. וכית השיב לי שאין לומר כן לגשים שרעתן קלה ובעליהן
 עיה ולא להקל וכו' על זה אענה לחלקי כי לא יצא מפי בצרקה מעולם
 שתוכל אשה למכול ביום כי מי לא ידע ככל אלה המדאורייתא שלא
 בזמנה מובלת אף ביום ורבנן נזרו בה משום סרך בתה²) וודאי אין חלוק
 בזה בין עיש לשאר ימים כי כשם שאין קבלת שבת מעלת שתוכל אשה
 בזמנה למכול ביום מאחר שאם תסרך בתה ותעשה כמות ותמכול בזמנה
 ביום אף שקבלו שבת לא עלתה לה מבילה ואתיא לידי כרת, ואין זה
 כעשיית מלאכה וכרכתב אחמי כמו³) שכתב כית וגם לומר שמסלג
 המנחה ולמעלה לילה מיקרי סבלות הוא להעריך זמן שמע למבילה רשנינו³)
 מאימתי קורין את שמע בערכית משעה שהכהגים נכנסים וכו'. וכל זה
 עשיתי . . . שאין תקנה לאשה למכול ביום אפי' אחר זמנה אם לא
 לאונם ניכר. האמנם מה שאמרתי (fol. 9 a) אני היה שישמעתי מאת

הדבר אין לכוון הפרט השניט כי אז כבר נספר דרב הגל וגם אמו, ע"כ נראה
 לי שיש לסחוק האותיות שת' ונריו והפרט השניט נכון. כן נראה גם סמה
 שהבאתי מהספרו בהערה 3, לפי נכתבה ארת ט' לפני לדת בתו דיאנה בין
 שתי הארות צריך להיות לפחות שנה אחת ומעיר על זה בעצמו ברבריו, כי
 פעמים אין מספר היתה כוונתו לכתוב ביום הראשון למלאכה אבל השכן
 המרירו ובין פרשת ויגש ופרי ואלה שמות אין יותר משבוע אחד ואיך שייך
 לומר, פעמים אין מספר? הוצא לנו מכל זה הוא שארת ח' מאוחרת לארת
 ט' וי' ואין סוקדם ומאוחר בסכתבים האלה וגם אין סדר להם כאשר הוכחתי
 באריכות בח"א.

(1) ע"פ יר' שבת פ"ב (5b): אין השמן מקטרנ אלא כשעת המכנה.

(2) יורה דעה סי' קצ"ז סעיף ו' ועיין שם בש"כ.

(3) משנה ברכות א' א'.

אמי טורתי שתי כי בזמן נשיאתו של הגאון סהריר זילמלין¹) זצ"ל בקיק זה של ויניציאה היה מצוה לנשים שילכו לבית המכילה ביום וגוער ומשלח לביתה אחותה] אשר היתה הולכת כלילה, ושאהר מנותחו כבוד בקום הגאון סהריר יהודה נרזי²) לא מנע אותן להלוך כלילה ויתמה האנשים איש אל רעהו. כדרכים האלה דברתי כצורתן ממש, ועם שלא אטרה לי אמי שתי מעם הדבר, דברתי אני אם לכני שאולי היה עושה זה יען מנהג רוב הגשים סה לעשות צרכי מבילתן בבית המכילה כגון הפיסה ורחיצה וחתיכת צפרנים ונקיות, באמת כתב האנור לא התירו לחוף כלילה אלא כדלא אפשר, ומה שכתב היקארזי זצ"ל דאין דבריו נראין לו דכיון שהיא הוצה לשכול [למבול] כלא אפשר דמי³) לא סבר כן הגאון מפני ההתמה וכי ולכן היה חסץ שתלכנה שם מבעוד יום ויעשו צרכיהן לאש ובעת קשקוש פעמון הלילה היה מצוה שתכרכנה⁴) כמקוה, ואולי מעם אחר ניכ היה לו אך הגאון ר"י נרזי לא הקפיד מפני נושת הגשים מפני הרואים ואין כיכ חומרא בהליכה כמו שחשב מעי כי היה האיש הוא גדול קדם הגאון הגדול וכרי הוא לחשוב על דבריו ולמצוא להם מעם כי היה נימוקו עמיה ואך הגאון ר"י נרזי — והנה אדוני מרכי אלה לא נפיק מיניה חורבא כאשר דמה כית כי ההליכה לבית המכילה כיום אין בה כיכ חומרא כאשר בארנו. וראיתי אני המור שם⁵) וז"ל ר"י היה אומר שאין צריך להחמיר כיכ ולהטתין עד שתחשך ביום התי רק שתמכול סמוך לחשיכה ותכא לכיתה משתחשך מפני סרך כתה ורשכים היה מחמיר ונוי ולשון מחמיר דנקט בתרוויה מודה באצבע שחומרא הוא ולא קו הרין וכיכ הקארזי בשם דכית רוח⁶) ונראה דסמוך לחשיכה לאו דוקא דקודם נמי יכולה למכול ויעיין שם מעכית כי נלאתי נשוא כל הלשון ויראה כי שם

¹ רוא הרב זעלמעלין לוי (שרת הרמ"א סי' נ"א, סיכרת חכמי איטאליא 34).

² הרב שמואל יהודה קצינאלכונין בן סדרים ספאדובה, קורות ימי חייהם ספר בקצור ספר דעת קדושים (פטרבורג תרנ"ז—תרנ"ח) צד 82. ראה סוכרת חכמי איטאליא 47 הטקורות שהביא שם, א"ח 1022, ענף עין אבות ובספרנו בח"א.

³ האנור הלכות מכילה אלף שפ"ד והב"י מכיאו סור י"ד סי' קצ"ז ואמר אין דבריהם נראין לו וכי ומסיים: אין דבריו נראין דכיון שהיא הוצה למכול או כלא אפשר דמי.

⁴ שתכרכנה, צ"ל שתמבלנה.

⁵ לא נמצא במור אלא הב"י מכיאו בשם הרא"ש בסי' קצ"ז, במקום ר"י צ"ל רית כן נמצא גם בדפוס ריווא דטריניט משנת שכ"א הם בתשובה זו בעצמה לקטן ב' פעמים.

⁶ רכית רוח, צ"ל בשם דבינו ירוחם וכן נמצא בב"י שם.

שתי דעות מדגאונים מויניציאה¹). ויעיי' כית בדברי המור כמ"ש ר"ת וכי ומה שכתב הקארו. לכן מה שכתב כ"ת שלא היה לי לומר כך לנשים ולחקל והביא ראיה לדבריו מטהא רפי ר"א דתולין דשלחו ללוי²). במחילה לא דמי שהרין כך חתוך וגמור והרא³]ה מהגאון הכי הצל שסמך על דברי ר"ת ומוסכם להרע (fol. b) המגיע מכלתי עשיית צרכיהם כתקנתם בלילה מטהליכה תחלה, ועוד שאסילו היה בדבר סנים לכאן ולכאן התם לא גזירה לר"ח דמת בירש אתו לאיסורא והכא אין זו כי אם גזירה לנזירה דנזירה ולכולי האי לא חיישינן לכלתי תת סני ההתר שהרי דבר תורה מוכלת אסילו כיום אלא דרכנן גזרו משום סרך כתיב וההליכה אם תאסור משום סרך דסרך שתחשוב שהיה בזמנה ותיקף שהלכה מכלה ולא בשוםמני כולי האי עסקינן. זהו מה שראיתי לרבר כיוצא מפי. אבל כמעשה שהיה המסופר מאת מכ"ת שבא מביה ליל שבת שעה אחת קודם לילה ופגע באשה אחת שהיתה באה מכ"ת המכילה ודאי לא יפה עשתה האשה והיא וברין נמנע עליה כ"ת דלכל הפנים אין לה רשות לסבול בעוד יום וכ"ש לכא לכיתה קודם השכנה מסני סרך. בתה ואין הפרש בין ע"ש לשאר ימים כמ"ש, והרבר נקל ההבנה לא חשבתיהו ראוי להחתיים עליו בעלי תריסין⁴) וגם אני דברי אלה מה בדרך משא ומתן בהלכה ולא בהוראה כי כבר הורה בה חכם הוא אדוני כמלאך האלהים, לסני קריאתו מי יעמוד ולדבריו מי יגנר. ועל מה שכתבתי בדבר תפלת האכלים ומה שניתי יעין לי ואל יעכב חמא ועק איחור כתבי את אמרי, יכוואני חסדיך ארוני כאמרתו הצרזסה ואם לא אוכל השכובע הריא מקוצר הוטן מיום ש"ק אל יום א' לא אעבור שבוע של אחריו והי יהיה עמו ויתן לו אורך ימים ושנות חיים ושלוים.

ויניציאה ס' הבה נתחכמה⁴) השנים.

¹ לא סצאתי זה כביי רק הכנסת דגדולה מביא דעת הסדרים סאדוכה בירד סיי קצ"ו בגליון.
² צ"ל ססה דא[יתא] במי ר"א דתולין דשלחו ללוי וכוון אל מה דאיתא בשבת קלים ע"א: שלחו בני בשכר ללוי כילה סרו וכי סת ביו"ט סרו? שלח לרו כילה ובר ולא סצינו לה צד דיתר, ולשלח לרו [צד התר בה] כדרמי בר יהוקאל? לפי שאינן בני תורה וכי סת שלח לרו לא יתעסקו ביה לא יהודאים ולא ארסאים ע"כ סכאן הביא ראיה שאסור להורות התר לנשים לסבול ביום מסני שתכאנה לתקלה ועי' השיב ריא"ס דלא דסי, וגם הביא ראיה: סמת בירס.

³ דרכם היה לבקש מגדולים הסכמה על פסקיהם ולדאיה באו על החתימה, ראה למשל שו"ת יעקב לבית לוי (ויניציאה שצ"ב).

⁴ סר שסות (א' י').

יא.

הקדמה לספ' המלכות¹ בער חכרת שיל² והיא נרמסת.³

יב.

(fol. 10 a) הולך כמישרים שלום . . . מספרים לכבוד אל קדושתו השלמים פני [בני] חכרת הצדקה יצו היות[ך] חייב אליהם . . . והחכרה שלכם ומעשרה הוקאמי ומעלה, וכי כשלשה שנים לא קבלו מירך כיום לא לתשלום ארעון ולא לחשבון טוב ויהי לך לסוקה ולמכשול כי בגלל הדבר הזה לא יכלו לקבץ הסך המוסכם הצריך להמצא כרי לתת לחלק מעות לעניים וגם החוב הולך וגדל עליך ויהיה לך בכל יום ויום למשא יותר כבד, כן חלו פנינו להזהיר לכבודך על זה, ועיכ אנו מבקשים מאתך לשלוח להם ע"י הקורם או אתה תבוא וצרת הכסף בדרך כלו או רוכי כי כך הקדש . . . (fol. b) הדיוט⁴, ולך תהיה צדקה כמתנו ביושר נפשך החשובה כי לא יצטרכו עוד למעשה ידנו ולהשיב שנית שבט הסופר ע"ז ולכן לא נאריך במלין ואל נא תמנע מהלוך אליהם או לשלוח להם ור' אלקיך ירצך והיה מעשה הצדקה שלום.

יג.

כתב שעשה ר' מנחם⁵ בר שמריה דל תלמירי. (fol. 10b)

עם לכני חשכתי ויחפש רוחי כי אשר נמנעת לכמא כשמתים הסך שאתה רוצה להוציא כהמטון ההוא אשר חסצת לקנות הוא בעבור שואלו דרכה ומכוננו רע כי הלא ידעת וגם שמעת כי כל התגרים שואלים הרבה

¹ בסוף ספר יפה נוף (ויניציאה בלי שנת הרפום) נמצא. סדר המלכות כפי מה שנרגז וקני המערב וחסדי ארץ ישראל ואמר שם המניה ודל ולפי שכבר הרפכתי בסדרו ספרדי קטן כרר המלכות גרהוג בכל העולם בערב יום הכפורים וקצת השלמים וכי יש לוקה כל שני וחישי ויש לוקה בערכי ראשי חדשים ובאלה רבים (דף ס"א ע"א) ושם בראש הדף נמצא: נוסח המלכות, גם זה ראיתי להרפיסו מה אף כי הרפיסו מניה אחר יצו בסדרו החדש אינם נמצאים כי אם סעט סוער לכן שמתיו הגה. כפי צ"ו, הערה I הבאתי סרור אחר שנמצא בו סדר המלכות, ואולי צ"ל בכתבנו סרר (ולא סר) המלכות.

² בלי ספק הם ריה שומרים לבקר.

³ אינני יודע דבר ברור סדרמסת ספר זה, אולי הוא הספר אשר נרשם 3003 או CB. 3000 ליבאוויטש סביא 108: בקשות על הסתים בערב ר"ח דפס וכי בצדוק הדין בשומרים לבקר, ויניצי ש"יב, שציה.

⁴ אולי צ"ל אמירה להקדש כמסירה להדיוט.

⁵ אולי היה שמו מנחם עובדיה אשר הזכיר בין תלמידיו בס"י קפ"ב.

והקונים משיכין, והם כשומעם רצון הקונה כפי מה שהוא וגורע עליו עד שהקונים שומעים רצונם ונותנים מכל מי שהוא מחריש חשכנו אויל ונחרסנו כי זה דרכם כמל למו ואחרים כפיהם ירצו להוציא ולומר רצונו כי אינם מכירים טבעם ומהותם והוא מכין רישת לפעמיו לך שמע בקולי ולך קח לך כי לא כל היש¹) אשר נמצא מה אחר [?] ממון כזה מוכרים אותו יותר מערכם כי יודעים את רוחם ומכונים בעבור זה למוכרם הרכה כי אומרים השעה צריכה לך, ואכל זה הסוחר אם יתן איש על דבר אחר יותר מערכו לא יקחנו אלא מה שהרין מחן [?] ועם זה ידעתי כי שלום בכיתך כי לא יאמרו לך קנית ביוקר אל תמכור ומעם אחרת תכוא לחקור נהו ולא תחמא לכן שים פניך עליו וחכם למצוא אותו ולהביא אליו ועתיו [?] דבר זמן בזמנו כי אז לא תצטרך לבהות²) וכל זמן שאתה חס על הארמה תכון אתה כחנותו כי לא נאמר לך לך מעמנו כי זעמת לנו מאד כשאתה נוזר ומקיים ותהא ברכה אל ביתך ורוח שלום עד כלי די³).

יד.

יקר רוח שלום. לא ידעתי מהיכא נקט ראית⁴) אשכנזים נודגין לומר ועל פירותיה ולא שמעתי בלתי היום, וכי תאמר רנוסח סדור כרכה רידן כמנהג האשכנזי אית ביה ועל פירותיה כיה⁵) משום הא לא איריא ומאן ליטא לן דהמניה גמיר ומכיר ומוכ תתי אותו לאיש ככור מעשות שלמים ובן רכים אינם יודעים דינא דזיל קרי כי רב, לכן דכך מאח, אם ער כה ברכת כרוך ועל פירותיה חוזר כך עד עין קין יכוא לציון נוואל ונהיה כאיי שם ימלא צחוק פינו ולשונינו ונאמר ועל פירותיה⁶) כמהרה בימינו אשכנז.

טו.

כרע כאח יעקב יחזקיה⁷) תל שהכל פונים בו שלום!
שמעה אוני ותכין לה כל הנמצא כתוכ כספר שמעכית שלוחה אלי מאירה ומוהירה מול עכר פני והנא וחיסדא ורחמי וחיי אריכי למר אשר

¹) היש, אולי ציל איש.

²) לבהות, אולי ציל לבריות.

³) תוכן הכתב הזה אין ברור כראוי.

⁴) ראית, ציל ראית.

⁵) כי, ציל אי.

⁶) נוסח הברכה הוא על הארץ ועל הפרות רל על הארץ המציאה את הפרות (ברכות סד ומ"ט) ואם אבל פירות ארץ ישראל בין באי בין בחל חוהם על הארץ ועל פירותיה (ראה סדר עבודת ישראל, הוצאת בעצער צד 567).

⁷) יעקב יחזקיה אין הוא יעקב בן יצחק לבית לוי אשכנזי מינצי (סח"א

(22) בעל דברי אגור (כללי דקדוק לה"ק, נדפס בוויניציה שח"ה), וגם אין הוא

זכר אהבת ימי קדם אל עברו זקן חיבתו החסין לשרתו וכאמת וכתמים כי לא היה עם לכבי רעיון וסחשבה לעת כואת לקחת אשה לכני לפי מעומ השנים אשר לו כי גער ורך הוא¹) ואם יתמחמה ויהכה יוסף וירכה יגדיל טובה ויאדיר עיני הבריות ואולם להיות כי נאום הדברים היוצאים מסח קדוש וכאיש נבורתו לשמוע אל דבריו וקול מעלתו דוסק אשר טוב הוא וטוב יכשר ודאי ומפני האהבה והקורבה אשר מימי עולם ושנים קדמוניות היתה תמיד לכבר לכיתנו ונס אני לקחתי מסיו תורה ידעתי על נכון כי לא ישים לנגד עיני דק דבר נאות והגון מאד, נמיתי לכי לתת און קשכת לאמריו להקשיב ולשמע, לכן יבא דבר מעכית על הפרט לדעת מה זה וכמה זה ואענה אף אני הלקי ומן השמים ימכימו אססיק הסעס, ובנשיקות ידיו המהורות אצא בקירדה וכריעה ואומי שלום.

(מז²).

אנשי קודש המהוללים בשערים. כתבונתם וטובם תכל מאירים. עדת ר' אשר בנירונה וכראשם חכמים אלופיהם ופרנסיהם לכלם שלום!
הלא הונד מראש אלינו מימים עברו את כל הטובה אשר הימכתם לעשות לעמוד במשעול הכרמים נדר מזה בעשותכם חבורה קדושה ואונדת שלמים כרכר היין הכשר והשתיה כרת והכנה לדבר מצוה עשיתם וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב זהירים ורזיזים כמצוה משם³) לכל הארץ. ונשמע וישמח לבכנו ולא קמה עוד רוח כקצת אנשים מכלים המלעינים על המצות בראותם בו אנשים שבמקרא לשון חשיכות כמוכם נתעוררו להתנדר, ועתה נבהלנו משמוע כי אחרי שנתקצתם להיות לאחדים כישיבת הנימו⁴) סימן לקיבוץ נליות ונרחי ישראל לקבץ⁵) ואסוף יאסיסם אמר ר' רבו של ריא'ם שלטר אצלו בקטנותו שנה אחת (קצור חיי יהודה) כי דוג' ר' חוקיה בר בניסין פינצי (ראד. סז 1). בדבריו, כל הגטצא כהוב בספר מעכית' לא כוון אל ספר הכותב כי אם לאנתו על ענין שדוכין, כי ארת נקראת ניכ ספר.

¹) בנו בכורו מרדכי נולד ב' אלול שניא, לפי דבריו שבנו עוד רך בשנים לא נכתבה ארת זו לפני שבו ולא לאחר שסח, כי בן שמונה עשרה לחוסה וכן היה המנהג המשוטט בזמנו.

²) סכתב זה נמצא בשתי העתקות הראשונה בכי א' והשנייה בכי ב' בשנויים קטנים, אמנם נוסחות השנייה יותר ישירת הן ע"כ הצבתיה כאן ומה שחסר בהעתק ב' נמצא בהעתק א' הכנסתי בשני חצאי רבע.

³) ש"ס, צ"ל שש"ס ע"פ העתק א'.

⁴) ג'טו = Ghetto.

⁵) בהעתק א' יכנס.

אין ענבים כגפן כעדתכם כשרים כמאז וכל ידים תרפינה מטצוה זו, עמכם היתה ותשלחוה אותה למרחק¹) וזאת לכם לסוקה ולמכשול חזו ולחוסים תחת צלכם כי יאטרו בעמים וגדילו אלה לעשות עם ד', אך סרו מהר מן הדרך המיוב עשו להם מסכה ככל האחרים ההולכים בשרירות לכם מכלי השניח על היין ישמח לכב אנוש או אם יין חמסים ישתו — לכן הציקתנו חח כמנינו לבא בזאת לחלות סניכם הגדולים עם הקמנים למען ד' ולמיוב לכם כל הימים ולנמשותיכם המהרות לשוב לרוץ אורח מישרים כאור נונה אשר החלותם להראות את גדלכם מאז להויר לד' מכל אשר יצא מגפן היין וכל משרת ענבים להיות כשר וכמנוג כי הנוהרים בכל מכל כל במשתה היין אם לקדוש ולהבדלה לתקן תקנות באזהרה יתרה²) וחמסיכם וסרנסיכם עניכם אל תחום על כליכם ועל ההוצאה או על צרות הבית, מנו מקום למצוה, כי אין מעצור לד' להושיע ולהרכות ממנוכם ולהרחיב את נבולכם בהרבה דרכים אשר לסנינו וכי תהיו אתם ארץ חסף וראיה רכה לכל הקק ויאטרו הקק וירונה עתקו וגם נברו חיל לקדש עצמם כדבר הזה, נעשה כן [גם] אנו וזכות הרכים יהי תלויי בכם ומשנה משכורתכם הפרטית תהיה שלמה מאת ד' צבאות אלהי ישראל. [וכי יאלא ממנו כליתיכם?] [דבר למשפט זה למה נדבר על לב אחרים טארץ רחוקה ולא נשתדל להגניב כן בקהלנו זה ואולי יאמר האומר אלינו התקיששו וקשו³) דעו אימו כי לא נמנע להשתדל ככל יכלתנו ועלה כירנו כערך אל הקהל כי רב הוא יוסף ד' עליהם כי שלמים וכן רבים נדרו עצמם ככל מכל כל וקצת קבלו עליהם לשנות רק יין כשר לקידוש ולהבדלה וגם אלה קוינו לה' כי מעט מעט יבואו מטיב אל מוב כי ההתחלות קשות ומעלין בקדוש] את זה ראינו להעיר לכבכם במרם תבוא שנת הכציר כי ידענו כי תקכלו ברצון ולשיש דכרינו אלה, ואוניכם תהיה קשובה להוסיף על דברי יראת ד' ומצותיו וד' יאריך ימיכם כמיוב וכנעימים ויתן לכם עוז ותעצומות⁴).

יז.

אחינו ישראל סנות העורה בצרות לאכיונים אשר כדרך יום כה וכדרך יום כה מסוורים ומשולחים כקצוי ארץ ותכל כלם כרורים כלם

¹ ע"ם תענית בינ ע"ב בסף העמוד: אמר להו עמי היתה ושלחתיה.

² בהעתק א' נמצא: ולתקן תקנות ודרכים אם מעט ואם הרבה כאשר תרעון לעשות בעור ד' וחמסיכם וסרנסיכם.

³ בבא סציעא ק"ז ע"ב (וש"ג): התקיששו וקשו (צמניה ב' א') יאמר ר"ל קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים.

⁴ בהעתק א' נמצא עוד: ווינציאה מ' החלצו מאתכם אנשים [בסדרב לא ב', פרשת מטות] הש"ס.

אהובים נכורים לעשות חסד לאיש לא נגד¹, ואנשי חיל למסוך שכר הרכה מאד מאת ה' מן השמים, הוא יחיים מיומים יצו עליהם ברכה ויציאם לרוחה לכשו נא כנדי ישע ומעיל צדקה תעשו לזכות ומישור חסד ורחמים נכר נתעב וגאלח מאת מערכות כוכבי השמים וכסיליהם² בכל סינות שהוא סונה לכא אליכם מרוב צרתו ואנחתו ומכתו המריה אשר חנון לא חנונו הזמן לקול זעקו ולא מצא לו חנינה שמו האלוף החכם ר' יוחנן מעיר קראקה³ ינע ולא מצאה הפסקתו למד ולימד תנוקות בסכיכות אלו השתדל לעבור בים צרה ללכת לארץ הצבי תוכיב וכך נזר בהסכמתו ואנחנו שמענו כי יש לו אשה ובנים בארצו וירע בעינינו הדבר מאד כי יעזוב את ביתו ונחלתו נחלת ה' בנים וילך לנפשו ודברנו על לבו עד כי פייסנו אותו אם יסכים לעבור את המעבר הלו לקחת עמו אשתו ובניו ולא ישארו כצאן אשר אין להם רועה זן ומפרנס, ואמנם להיות הדרך ממעט את המסון זמנדלת אוכלסין ההוצאה וכלתה לו פרומה מן הכיס ומאומח אין בירו כחוסר כל וערום ראה רעה לא כסתר עור ויגזור אומר להסתייע ולקבל עזר וסמך מאת נדיכי העם אשר בכל עיר ועיר מדינה ומדינה אשר חננס אלהים עושר, אם מעט אם הרבה, עיב כהיותו איש תם וישר ובתורת ה' חספו ובה יהנה אמרנו לתת בירו דברנו זה נכתב ונחתם להודיע לכל רואיו כי כל המרכה לחתחסר עם נבר תמים הלב לתת לו מן הבא בירו מנחה איש כמסת ירו באשר ברכו ר' עד יוכל ללכת לדרכיו וגמולו ישלם לו ולאיש הגון יתננו חלקו מיושבי אהלים ויאכל סריה כעוהו והקרן קיימת לעוהב זרעו לכס לצדקה וקצרו לפי חסד עושר וכבוד ברכת ד' היא תעשיר ואורך ימים ושנות חיים.

יח.

מעייני הישועה ממעי מים דעת ותורה, מוצא דת ודין מאסלה לאורה זמורת ענבים ואשכול יושבי על סדין והולכי דרך ה' לעשות צדקה ומשפט שלומהוין ישנה!

בלשון בקשה ותחנה כמריה סלוני עלה אלינו מתרעם וקובל על אי מתושבי קהלכם הקדוש יצו שמו סלוני בן הרומא סלוני באמרו כי יש לו לקבל ממנו סך מעות מאיזה משא ומתן אישר היה כיניהם ואשר היה לו ערב וקבלן נגד כמר . . . ואבר זמן לדון ולריב כער זה משך זמן רב והנה ימים רבים ועד כמה מעמים כתב ושלח לו חשבונותייהם בדיוק ודרש

¹ לא נגד, אולי רמו לסאסרם זיל לא נגד ולא בר נגד (ע"ז נ"י):

וכונתו שרוא איש עני.

² המחבר האסין באסטרוולוניה (ליכאוויטש 13). ראה לי הערה 1;

סוף ליב, ריש מ"ה.

³ לא נודע לי מסקום אחר, האלף ר"ו הגוכר בתשובות סדרים מסאדובה

כ" נ"ט ומ" פ"ו (תנ"י 146, כ" ל"ג) הוא איש אחר.

מאתו לשלם לו חובו ולא זו כלכד לא עשה ולא כלום להויל זהב מכים
 ולפרוע לו כראוי, כי גם החרש לא ענה עוד סגרו דלתי תשובתו ולא מצא
 מענה מכל אנרותיו ועתה מבקש מאתנו להיות לו לפה אל מעכית למצא
 חן בעיניכם להביאו לידי פרעון מהאיש הלזה ולהיות כמד . . . ראוי להשמע
 וידענו כי מעכית מחפצי צדק ומשפט וענוי ארץ יבאו דרכיו לחלות מי
 מעיב להביא לסניהם את פי' ולפעול עליו כחמתכם (fol. b) כי יתן
 תשובה בתת לו מה שהוא חייב לו אם יצרף יד לכה כרין וכשורה לתת
 לאיש כדרכיו וכפרי חשכנותיו וכי תעשו הישר והצדק ותמנעו ממנו דרך
 אחרת אשר אמר לדרך בה אם לא ישמע האיש לקול האות הזה ולדברי
 חכמים כי יש לאל ידו להפרע באמצעות שרים ושופטי ארץ, ומה טוב
 אם אכת ומשפט שלום יהיה ביניהם ע"י ישראל ובזכות מעכית' אנו כפוחים
 ועל צדקותיכם אנו נשענים לעשות כאשר שאלנו ויהיה לנו לחן ולה
 תמיד נפיל תחנתנו להעמיד כסאכם על כנו ולהרבות תפארתכם ונראה
 בכנין ביה ותקונו מדה אמן.

ויציאה סרי אנשים חכמים ויודעים¹) השים.

י"ט.

(fol. 13a) לקאיז די איסטריא שילנו לביה.

לא נפלא היא ולא רחוקה מלכות כל כני ישראל היות העולם
 מתקיים על העבודה שבלב זו תפלה ומה גם בהיותה בקהל ועדה אין
 סחות מעשרה כי תפלת צבור אינה חוזרת ריקם וכל מי שיש לו ביה
 בעירו ואינו נכנס להתפלל נקרא שכן רע²) וקרוש לא יאמר לו, אשר
 לזאת הגד הונד לנו כי בעיר קארוי די איסטריאה יש ויש שתי בתי כנסיות
 בנזיות כזויות מחושבות להתפלל אל ה' אהר בבית הישיש הנעלה כהר'
 נפתלי יצז ואחת בבית המעולה כמר' מנחם מרקריאה³) יצזו ופעמים רבות
 כל איש מאנשי המקום לדרכו פנו לעסקיהם או כי עצלה תפיל תרדמח
 או למה שיהיה ואינם נמנים יחד להתפלל בעשרה ובמל התמיד ותהי זאת
 לסוקה ולכשול ולמזכיר עון. ועיב בזכרנו את ציון החרבה והשוסמה וכי
 אין לנו כהיום הזה לא זבח ולא כנחה אלא מקרש מעט אלו בתי כנסיות⁴)
 וכמה גדול עונש המבטל תפלת הרכים ראה ראיתי לחזק את ברוך הבית
 בית תפלה יקרא והגה אנחנו הבאים על החתום לכבוד ה' להועיל לנששותיהם
 של האנשים האלה אשר נקבו בשמות והגלויים אליהם נזורים כנורת נחש

¹) דברים א' י' אנשים חכמים ונבונים ויודעים, השכיל לשנת הבתוב

לפי הענין על פי איוב לד' ב' שמעו חכמים מלי וידעים האוינו לי.

²) ברכות ח' ע"א.

³) סי' ז'.

⁴) סנהד. כ"ט ע"א.

וכל אלות וקללות הכתובות כספר התורה עיר המקום כיה והרכים על כים
 וזרץ וכים מנחם הגיל הם וכניהם וכני כניהם שכניהם ותושביהם והגרים
 עמם והגלויים בכתייהם להיות זרזים וזהדים לילך כלם בקך וערב פעמים ככל
 יום ויום לכיה כשעה הראויה כבית אחר סאיזה שיהיה ולעמוד שם ולהתפלל
 תסלתם כהזמנים הגיל ובעלי בתים הזוכרים יחייבו להשניה לזרזם ולצחתם
 ואחר סהם לא ימנע מלכזב (fol. b) בשום אופן אם לא לאונם חולי חז
 אם ריא ניכר ומסורסם, וכחומר החמרא הגיל אנחנו נזורים על כל אנשי
 העיר הגיל שלא יוכל שום אחר להתחיל ולהפסל בשום עסק ומתן הכוקר
 אור מרס לכתו להתפלל שחרית וכן סאך לסנחה ישתרל כל אחר לסנות
 מעסקיו ללכת לכיה, ולא יקדימו ויכניעו הגסמר לקיים [?] והיקר לזולל רק
 כאשר יהיה ידוע ודאי לאיש אחר כי כבר יש כביה מנין עשרה בלתו או
 שהתחילו להתפלל כבר אז יהיה הרשות בידו להתעכב קצת אם יהיה
 מטוסל כאיזה דבר עסק אך יחשוב הסמר מצוה כנגד שכרה וכן יכואר כי
 כאשר ימצא מנין עשרה כבית אחר סהכעית הגיו יוכל להתפלל כביה
 שלו גם אם יהיה החרש הגניע לחברו ולא יחייב לצאת עם כיב אל הכיה
 האחר — וסוף דבר כל מעשייהם יהיו לשם שמים להורות לו ולכרך בשמו.
 וכ'ז גזרו עליהם כמעמד שניהם לסנינו רהינו הגעלה כמרה זלמן . . .
 והישיש אכיו כים הירץ הגיל והמעולה כים מנחם הגיל כעצמו ונדרו לשמור
 ולעשות כל המצוה הזאת לשמוע אל הרנה ואל התסלה כי כן יכרכו מסי
 עליון ומסינו מברכות שמים וארץ.
 ויניציאה סה מוכו אהליך יעקב¹) למכי השנים.

כ.

כתב לאחי כים אכרהם פרינציא²) זיל אנקונה להתנצל על לא כתכי.
 להסיר סתוכך מוסה ודכר און למען לא אחמא לך לנרש מלככך
 כל שורש וענף עושה סרי סודה ראש נגרי ולסקל ססילות מחשכותיך
 לשמוע למצותיך השתרלתי כל הימים עמלתי וחשכתי בקרכי כנסתי עצמי
 כעוכי הקורה ינעתי למצוא איזה נושא יכשר להעלות על סאר ומתחתיות
 ארץ הוצאתי דכר דכור על אוסניו לשים את השחור על הלכך לחכר טילי

¹) פר בלק (בסדר כיד ה').

²) הוא היה אחיו הדרגו בן אמו (חיי יהודה טז ע"ב, הוצאת ניעער),
 ראה סי' כ"ג, כ"ד, כ"ז. בימי נעוריו חי כמנטאנינה בבית אמו עם ריא'ם
 ולא הלך בדרך הישר כי בלה יסיו בשחוק הקלפים, אמנם אחרי כן נסע
 לאנקונה ונשא אשה חזר למטב, מת בן שלשים שנה בדכר בשנת שס"ח.
 ליהודה היה לו עוד אח אחר ושמו שמואל בן אכיו סאשתו הראשונה הם רוא
 היה שחקן (חיי 85 Corr. II).

לתתם מנחה שלוחה אליך אדוני אם לא בכל שכנע לסחות מדי חרש
 בחרשו ואת חמסי אשר עליך השלכתי אחרי גוי כל יזכר וכל יסקר העכרת
 על מדותי ואעכיר כעם מלכי לא רציתי לְמַד במרה שאדם מודד בה מודדן
 עשיתי לפניך משורת הדין. הן לא עוד שכנעים ימים לא מצנתי את עצמי
 לכתוב אגרת שלומים במחתי האמנתי לצאת בה ידי חובתי קדשתיה
 עשיתיה לשמך כי אמרתי הימב אימיב עמך וכל זה איננו שוה לי כי הגה
 בתוך כתב הורתנו סכית הלזה בא, אמרת שקילא מיכתך ושדייה אחיורי¹
 ותהתל בי לאמר אתיצב גם אני להשיב כאשר עמדת לכתוב, ולמי תעשה
 זאת ומה הרברים האלה בסוף? (כתר לי זעיר ואחוך כי מלאתי מלין
 נכחה יחד למשפט נקובה יען אשר החוקת כאזני כלב ישן ונרדם כי עתה
 אם יקום לנכוח לא ישיב מסני קול) אם כמוני כמורך הייתי יושב בכית
 מושב עיר וזמה עיר גדולה של חכמים ושל סופרים מקום סחוז דרך אגוז
 כלב ים ואנשים ממרחק יבאו סוחרים סוחרים סחור לה חונן השמעות
 מארבע סנות תכל וכל החדשות בה ישמעו וכל מעשי שרים ראשים ושרים
 גלויים ויודעים ככל שעה ובכל רגע הייתי כותב כתבים ומשלחם עד כי
 ילאו הרצים מנשוא אותם, וכל טוב כיתך תוציא בבכיייתם² וכל זמןך ילך
 בקריאתם עד כי תחלה סני לעצור בהם ותאמר לי הרף ירך כי יכלו
 שפתותיך לאמר די מרוב מעשה ידי, כי לא מההתרשלות ועצלות סרתי
 מלכתוב כי לא עמל הוא בעיני ואי חקלאה מלכא להוי וכר³ חזית
 איש מהיר כמלאכתו אך אמנם אם ככסרים אנכי יושב והמקום מקום מקנח
 שדות וכרמים, ארץ לא עבר בה איש וחדשות לא ישמעו מה, מה אורב
 ומה אניד לך צפצוף עוף השמים או שאגת שור על בלילו וקול בן בקר
 על אבסו? או אם עת הקציר הגיע? ואיב הוא ואמת זאת מה יעשה
 ענרך הסרוי היושב בערי הפרוות? אם כל זה אמת ויצבי על מה איסר
 כתבי על מה ארניהם אמבע בדברי הכלים סטטומי התנוסה שאין בהם סמס
 בלתי ראויים כי אם בין איש לרעהו לגלות אהבתו ולא בין אנשים אחים
 מושבעים ועומדים על האהבה ועל החבה, ולו יהיו כל שערות ראשי מוססי כתבי
 היהו די לכתוב פעם למשלוש ירחים מכלי התעוררת כתב קודם או חרוש
 מחודש אשר יצמח כארץ, ועוד אם באנרותי קראתי ואין עונה ואם פעם
 לצאת העכרים⁴) לא השבת לי רכור א' או אסי' אות אחת, מה אשיב
 לאדוני, ומי ירכר לאשר מה להם ולא ירכרו היעשה כן? הקנה וסוף קמלו
 שם באנקניה? או ירעית בעיר לא תמצאנה? ואל תאמר לכשאמנה אכתוב

¹ שבת ד:.

² ר"ל בשכר הבאת המכתבים.

³ סגולה ד:.

⁴ ר"ל פעם אחת ביוכל.

כי לא בשמים היא עם כל היות כבודו מזור בעמקים לתת לי מעשר מכל אגרותי אשר שלחתי, השב איך ירך אל חיקך ואל תהתל בי כי עלי להתרעם ולא הנחבע יעשה טובע, אף כי בכל זאת ישב אפי אם נתחמני במכתך, אשליך כמצולות ים כל חטאתיך וכאשר הייתי אהיה אח דבק לעולם ועד.

פור התסורה ארץ ותהום כל העיר הוואת מסני פחד היוצאים הכאים לילה ער שערי הברך לשלול שלל ולכזו כז והמה בקרואים וראשיהם מאנשי המקום עצמו ומסני איכה הרוכצת ביניהם זה כמה שנים המה עושים. ה' כאכרתו יכך לנו וביניהם יעמד הרבר ואנחנו נקיים.
אל נות צדקך מכית ואל הנער הנחמד יצו ולך אחי וארוני ולכל אוהבי שמך יתן ה' כל טוב ושלום.
מונטאנינה סרי יברכך ה' וישמרך¹ השמיו.

כא.

למורירי שמואל ארקולטי² מורי יצו עם שיר חכרתי לפארוואה.

¹ סרי נשא (במרכר ו' כ"ד).

² הרב ד.ס.אל בכס"ר אלחנן יעקב ארקולטי נולד באקוי (סחו ס'עמאנט) אכיר כמארווה רבו של המכבר היה משורר נפלא וחבר ספר יקר ברקרוק להיק ועל מלאכת השיר ושמי ערנהת הבושם נרפס כויניציאה שזכ, וכיסי כחרותו כריותו כויניציאה הרסים שני ספרים שחיבר כהלצה שם האחר רגל ארבה (נרפס שי"א) ושם השני סעין ננים (נרפס שי"ג) והעטיר ס' הערוך הנרפס שם עם סורה מקום בכל סיסרות התלטור והמדרשים שהביא רבינו נתן בספרו (תולדות נרולי ישראל צד 354, ס' ע"ו) ותקן כמה תפלות ותחנות ונרפסו (שם). -- ראה ס' לט, ס"ב, קניס, קס"ב—קס"ד. כס' קל"ה נמצא, למורירי שיא כמארוואי וכוון להרב ש(מואל) א(רקולטי). כס' קל"ג נוכר שמואל סמארוסים כפירארה. בשנת שכז העתיק הספר מסגר תבואות שמש (כ"י שענבלום 104) הביאו החכם שמיני-שנידער כס"ע סאנאטסשריפט כרך ס"ב צד 554, ראה גם JQR. X, 269, נמטר שס"ט כן כתב סורמאה (סח"א 4), אבל כריוון של ראיס ס' 189 (Letterbode III, 102) יש קינה על סטירת רגאון מורי ורבי כמורירי שמואל ארקולטי כ"ז אדר שע"ו. הרב יארי ספר קורות יס חיי ארקולט כמאמר סיודר אשר הוציא לאור לפני ס"א שנים כס"ע איטלקי (Corriere 48—50, 15—16, III) והזכיר שם צד 15 שבידי הרב אויסו היו י"ח אורות סארקולטי (ראה קיח 1). בכ"י ס' 641 כבריטיש סחצאום (Mar-goliouth, B. M. II p. 256) נמצא כתוב כודיל ועוד תפלה שתקן החכם השלם כמורירי שמואל ארקולטי תצל לאוסדה ככונה כשדולכין על קברות דצריקים כיום תשעה באב ע"כ ועד היום הוה סתפללים בני פארובה תפלות

כתר תורה עמרת החכמה נזר התשויה! שלום!
הסתכלתי בשלשה דברים²) וכמעט לא באתי לידי העברת שירי זה לפני מעכתי. מאין בא? מנכזה וחרל אישים נעור ורק מדרכי השירים אשר לא דרך לו כפסוק ישר ואור למלאכה הזאת נעדר הגושא ואסם הגשוא, וסוף דבר אהה אדוני לא ירעתי דבר, כי נער אנכי, יוצא מעיר קטנה ואנשים בה מעט לומדי ספר, כלם לדרכם פנו איש מקצהו לחום על המין. ובאמת מה אתוכח וכי השעה צריכה לכך.

ולאן הוא הולך. למקום עיר גדולה של חכמים אשר קמנם עכה מטתני, ואם לכבו פתחו של אולם, שלי כמחט סירקית³).

ולפני מי הוא עתיד ליתן דין וחשבון, היא עלתה על כלנה לפני אלכי המשוררים אשר בהיות מעלתו פסונו שסוסנ כל חכמה וכינה גם זאת לא נסקדה להיות לי לשון למודים במלאכת השיר ילחח כחץ ככזו של כל אשר יטול את השם להרים את ידו כשיר וכל בעלי שיר היוצאין בשיר נמשכין בשיר כי קולם חמור נוער, כלבים צועקים תינוק יונק ואשה מספרת⁴) את כל זה ראיתי ונתון אל לבי כי מצח אשה זונה היה לי ואף גם זאת מאנהי הכלם כאשר חשכתי היות כית סיכה ראשונה ומעורר קדמון אשר העיר את רוחי לעשות כונים במלאכה יען כי עת אשר כחתי הסתופף בחצרות קרש⁵) מאז געשה כי רצון לעשות לי שירים ושירות ושם למדתי והננתי אשר בא אל קרבי, ואם מעט (fol. 16a) הוא וכאין, על כן ראיתי לרי אהרן [מני נהורן בעל ספר המצנפת⁶] עשה צירים לרלתות השיר אמרתי אנסה גם אני אם אוכל לחזק את כדק הרלת ואוסף עליו ציר למען הרלת תסוכ על שלשה צירים ולא תמוט, וכעמדי משהא. על תכל מקור הכלייה וההסדר אשר כשרותיו העלנו במערה השמים וכראותי היותי במאזנים לעלות הקל ויורד הכבד. רשע סכתיר את הצדיק, מלאני לבי לדבר על זה לא ליירד לעומקו של דבר, דמסאנא דרב מכרעי לא בעינא⁷)

סיחרות על קברי דרב שמואל יהודה קצינאלבונין ודרב שמואל ארקוולטי (B. M. שם).

¹) תשויה, בן כתב ככל סקום תחת תושיה, ראה למשל סי' ל"ג, קס"ה.

קנ"ה.

²) ע"ס אבות נ"א.

³) ערובין נ"ה.

⁴) ברכות נ" ע"א, ר"ל הרב שא מבקר השירים בלשונות הללו.

⁵) אייר שס"א הלך לפארובה ולמר שם שנה אחת (שרל, קצור חי

יהודה).

⁶) אוצר הדפוסים אות ס' 2070, א"ח 308, נדפס במנטובה שכ"א.

⁷) קרושין ס"ט:

רק כשני מורים טור נוסף ספיר ויחלים לשקוד על דלתות השיר ואחזי אמרתי כירא דשתיתי מינה מיא אשרי ביה קלא') להראותו אליו וכאב את בן ירצח ירין ויודיעני מה שניתי יכין לי למען אוכל וראיתי באידין מולדתי זה ואוסיף כח לרקח כמורו אם יחגיני ה' בחיים, וכבר שביא רפתחן למריה אתחנן למכית למחול ולשנוק אם העזתי מצח לכא בזאת לראות את סניו, ואם ארעה לכלתי היות לכבודך למשא עוד אוסיסה כהגה בעיר אלקים אשר אליו תכון תפלתי יאריך ימי מעכזת ויכתבה בספר חיים מינים עם כל ישראל אמן.

מונטאנינה ס' ירוש כנסיו יקח² השמז.

כב.

לכמ' שמשון משולם² יצו פירארה.

וואת תהיה מוצא שסתי לשמור לכא להודיע ולכשר לכבודו גדיעי הבית שלאנן ושלו וואת הכרחה וההודאה לאל חי אשר נמלני ברחמי עזוני, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, והיתה הכרחה אשר עם כל הרוכים המקלקלים אנכי בדרך נחגי לשלום בלי סנע ומכשול ישתבח שמו, אשר כרך אותי וינחני לכמח כן יעשה תמיד וישמעני טוב סמצכסם ויכרך אתכם כאשר כרך כשה את ישורין.

צד לי מאד מה אחרי הרנלתי העיר מה יעשה אדם חי ואם יהיה משה איש גדול ונורא כהיותו בלי שכן קרוב איך ישלם הלימוד עד כי בדבר אבינו אברהם איש האלהים ה' אלהים מה תתן לי וכו'. וואת סככתני להמכ קצת מלימודי הגהוג, ודי ירא לכבי בי פעמים רבות הייתי קורא ושונה אם היה מקום ישיבתי כקריית ספר עם כני שכל ומרע — ואם אין זאת זכרני נא וסקרני כאגרותיך כמנהג בני ישראל איש לרעה עד כי אשר ירחיק הריחוק תקרב הכתיכה כאשר דברנו וישמע ישראל

¹ בבכ צני: דאמרי אינשי בירא דשתית מינה לא תשרי ביה קלא, נמצא בלשון הקדש תנחומא מטיח: בור דשתית סננו אל תורוק בו אבן.

² שר' האוינו (דברים לב יא).

³ משולם הוא שם משפחה, ר' שמואל סן האיקוולטי הקריש ספר עין ננים (יניציאה שיג). לכמהיר אברהם מיל יצו בן הגניד סהולל בתשבחות שר וקצין בישראל כמהיר אשר מיל ולה' מנע יקר מחומר חורים וסגנים משפחת המשולם ירה' והיה סלמר את בניו בביתו. בהיות יהודה בן שמונה חרשים נחסף בדרך ושמשון שולם וצילו סיד הגולן (חיי יהודה כס' 17 Corr.). בדיואן ס' 233 נמצא שיר, לנישואי סרת סלכה בת הרוסא כהר דוד מספחת התפחים עם הכבוד יצחק בכסיד שם שון משולם.

ל פני נסעי כאתכם, תיטיב לי כי תודיעני חרשות וכפרט אם כן סלוני
נעשה כאמור לפני מותו.

ולכל בני בית אדוני ולעצמו ולכבודו אשתחוו ואמר שלום.
מונמאנייה.

כג.

לאחי כמ' אכרהם פארינצו¹ זל אנקוניה. (fol. 15b)

דברי סי חכם חן, רוח אפך דכרות קדשיך כאשר יאמר משל
הקדמוני: היו טובים גם אם כוששו מאשר לא היו עורנה.² הדר
הדם וזיו מראיהם העבירו כל כעס מלכי ויבאו כמים בקרבי לכבות כל
חרון אף אשר שכן בו עד הגה, כי ראיתי כבודו מודה על האבת ומכיר
כי לא עלי תלונותיו עכ אמרתי מודה ועוזב ירוהם אף כי כאמרת חכמי
דעת ומועצות נוח אני לכעוס ונוח לרצות, אבל רואה אני מתוך דברי
כבודך, כי משטה היית כי כהעלות על הכתב הודאות ותשכחות להלל
ולשבח כתבי אשר באמת עלה כלו קמשונים וחורלים אשר לולי היתה
תשוקתי להתנצל מנרסה ידים לא הארכתי כל כך יש מתעשר ואין כל
מתרושש והזן רב כי לי הנדלת ורוממת ולך נאה לפאר ולרום כי כל
הבא ועמד על כתבך יאמר אין זה מעשה ידי אוטן סוחר ומתעסק, כי אם
מאיש אשר תורתו אוטנותו, וכל המשבח אדם כמה שאין בו יחרסנו. אך
מטך הכל טוב ויסה ומתוקן ומקובל. היסף תעצום [?] על עברך ואשלם
לך תשלומי כסל ארבעה וחמשה ולא תוסף לדאכה עוד וארכרה שלום כד.

כד.

להגיל.

רעוא רבא דאית כי, למעבר רעותך, ולמסלח קדם יקרך, ככלא
דאיכול, כמה דאית עלי חובא לא יכילנא השתא לאחזאה בעוברין אחרנין
ברם למיטר סקודך דאת סקיד, וכען גלי קרמי דכשר לך לכנרע תדירא
טותב תלתא כחרא ודינא לשלם אף דאית לך ככל שנתא דימנטת כתבא
טלות יקירא דאמנא צני את למחטי אצנען דילי וכל דא כי רחיס את
לותי סקדמת רנא בנין מיכותך ולא בנין נמולא דילי. אי הכי כדון יהא
שרי לך למנרע כי שלכא לכלנא יומא ?! יהא שמייה רבא סכרך וכדון
אוריק למאן דעביד שלמא כרום מתכניה, יעביד שלמא לותך רכוני, ולכל
מאן דחסין תחות נרסך, ברם אי לא אסני כמילין נפישין ידע לך דהוא
כדיל דלית כלום סתנם חרת כאתרא הרין כמא דאמריית ז[מ]נין אחרנין

¹ ראה סי' כ.

² כנראה. כוון אל המפר הגקרא משל הקדמוני (ראה סי' 5415 CB.)

אבל לא סצאתי שם סאמר וה. ראה סי' כז 4.

ועל דא כתכית מילין אלין כלשנא הדין, לאו דלא ישמעון
 מלאכי סרוטא¹, כרם כדיל להשנייה דכנין שנייא מכעא שפיר, יוסא
 רין גזרית לי לכושין חדתין וכסייעתא דשמיא בשכתא דאתיא נתי [?]
 אנא לסיוול לסחוי [לסחוי] סה יהא כסוף יוסיא דירחין ושנין אוף כי עסיק
 סכתשא עד גרסא, וכאתר דמרי כיתא תלא זייניה כולכא רעיא קולתיה
 תלא², ככל דא יעביד אלקא [אלהא] רעותיה בין דא לדא סליקי אסרן [?]
 בשלמא דיליה אזרקמו וסגרו לות אנתתך סכית וליעקא סקיחא ברך ינצוריה
 מאריה ולותך רכוני, אלקא דאכהתנא יששינך ויסגינך וכריכין יהון בריכין.

כה.

כתכ כדרך מליצה שלחתי לחכם אי משורר לואנטינו כאנקוניה
 כהיותי שם³).

לחכימא ככל רמיזא שלום.

הגה מה טוב ומה נעים. נמלוני רקיעים, נדיבים ושועים, נתנו לי
 שעשועים. כבואי סמרחקים סמעמקים. מאין שם חוקקים חקקי חקים סעמיקים.
 בעסקה של תורה בהקמת כמקרה את סקרי כיקר רוח איש תבונה. עשר
 ידות לו בכינה. לו היתה לסנה. השירה והמליצה ההגונה. אחרי כלותי
 תהיה לי עדנה. כי אנסח להיות לי כחכמות משען ומשענה. אכן שליטה
 סרע נכנה. אכן כחרו הכונים לראש פנה. ההולך קרסת אישור. כרוש
 תדרר ותאשור. ארו אשר כלבנון!

הנה אנכי בא. כאהבה וחכה וקידה רבה. אל הכלים לא תהי נחבא.
 כתשורות שירות שורות לא ישרות. לסקוד על איש צבא הסרום כסרום.
 סרום סרוסים ישכון יכון יסכון ולא יסכון. כל רו לא אנס ליה⁴. על כל
 גזרתי רוח רעת מלא. ואד החכמה סמנו יעלה. והשקה הנכבד והגקלה.
 ועוכרוהי דגברא רבא קמסהדין עליה. דהאי צורכא סרבנן דסרח אוריתא
 היא דקא סמרחא ליה⁵. ועל זאת אין להסלא. אם יהודה לא יעלה.
 ולסמר כל שכחיו לא יכלה. כי אין כונתי לקרא אחריו מלא כמטהדורי
 סילי⁶ רק להשתחוות לו אסים בכרוע על כרכים ולסני שמש שמו ינון.

¹ שבת יב: אאר די יוחנן וכו' שאין מלאכי השרת סכירין כלשון ארסי.

² בכים ס'ד ע'ב. מאורעות רעות כאו עליו אולי היה סוכרח לעזב את
 ביתו או כיתא ביה.

³ בריוואן 340 נמצא שיר: על ליואנטין א' רצה לחתגרות עסי
 בשירים.

⁴ חולין נ"ט.

⁵ עפי האסר תענית די ע'א: האי צורכא סרבנן דרתח אורייתא היא
 רקמרחא ליה.

⁶ ברכות נ"א: סטהדורי סילי ומסטרטוטי כלס.

הגה זה עומד אחר כוחלי מחשבת. משמעתי ומשמרתי. זאת תוחלתי. כי אמנם נלוי לפני רעיוני. וננאי דעתי הקצרה. אין דרך לי ולא שיג השג ישיג מליצה ושירה. אל תוסע עלי נהרה. ותהי דעתי עקרה. אין לה ולר כחשכה כאורה. כי אם קול הכרה. ואיך לבי יערב לקרב לרב אב בתורה. למרבה המשרה. ארי שבחבורה. לשכל נזר ועמרה. שבט עוז והדר. מקל תפארת נהדר מטה של סנסדינין¹).

הגה ישכיל עברך כל זה. ובצדק יחזה. כי יתבזה. ולא נסוג אחור לכו. מכוא לרכו. ובקרבו ארבו. טמון בחובו. וזה טובו. לעשות כמעשה הציד ימשוך ליתן בחכה²). כרג קמן עד רכא. וכסוחר יחליף סחורה נמוכה. באבנים טובות וטרנליות ודברי מלוכה. כי מובמח אני עם כל היות אנתי ואת עונה בלי הפוכה. לקבל עליה מאתו פרס מלאכה. מענה מיזר ודברי הלכה. ותחת הנעצוץ יעלה ברוש מליצה ערוכה. ותחת המרסר יעלה הרם מתוכה. כי כן דרך שולמי הגבורים. הגברים הכרים הנבורים. ובוררים אוכל מתוך פסולת למזונם. לא פסקו מעל שלחנם. לא חזרת ולא צנון³).

הגה ימים באים. יתנו רוח רשאים דוראים. להחיות לב נרכאים. ריחי פרחי פרחיך. יפרחו סרח פרוח אלי יציצו ציץ. אציץ ואציץ מיץ. אמץ מאומץ אמצם אמוץ. ואתענג מזיו כבודם. תבוא נפשי בסורם. ואז גם אני לא אהיה נרם. אקריב — אם יהיו שעירי חסאת — לכפר בעדם. דברים אשר בעטר יסורם. כי כליותי נעשו עבדים. לארוני בכל מאודם. על קדקדם יעמורו להם נזר גם רביד. כחכת יהונתן ודויד. לא כתמר ואמנון⁴).

הגה אלהינו. זה קיינו ויושיענו. מניענו ומרנוענו. אנו צאנו והוא רוענו. לו אשא תפלה לכבוד האברך. לברך להדרך ולהאריך ימים כרצונו. ליטע בשלוח ומישור אוהל אפרנו. להצליחו כחפץ ורצון אדוני וכרצון עבדו המתפלל על ששוננו ולישראל ישלח נואל וכלנו יצל בפסוח ונגנון.

כו.

קינה על מות היקר אחי כמי אברהם טארינצא זל⁵:

אנכי בדרך נחני רוחי להרויח לי מרוח סועה מסער להפיג עצב מעצמי ומאמר מבשרי אשר שולח כבא חמת המציק אשר כינן להשחית

¹ סכלתא סוף בשלח: המטה של סנסירינן הוא, תנחומא בשלח כ"א: המטה של סנסירינן היה.

² איוב ס' כ"ה.

³ עפי סאמר רב: אנטונינוס ורבי שלא פסק משולחנם לא צנון ולא חזרת ולא קשוואין לא בימות דחמה ולא בימות הגשמים (ברכות נ"ז ע"ב).

⁴ עפי אבות ה' י"ט.

⁵ ראה למעלה ס' כ': על תמונת הקינה הוואת ארחיב הריבור בת"א.

כמות אחי זל עטרת ססיר ויהלום. ישכב וינוח בשלום. — לחוות בנועם שיח השדה והכרמים לשוט ולהתהלך על זרעיו נמעיו ומחמדיו כפריו עם נרדיו, לשמוע שריקות צפרים המצפצפים והמהנים מתענגים חוננים על השרינים, לראות איל וצביה ויחמור ואיקיו ודישון ותאו וזמר עוכדי הארץ⁽¹⁾ לשמוע השמחים אלי ניל כחלקם העומרים רחוק מן הישוב ישישו כי ימצא נכר, יען כי כהיותי בכיתי כל אשר ראו עיני העירני לזכור ימות עולם וכל אשר שמעתי העירני מדימים הראשונים אשר היו מוכים עד כי כמעט נזרתי על המת שלא ישתכח מן הלב — עיך חשבתי למצא מרגוע לנפשי כאשר אמרתי אעלים לעתות כצדה ולא כל היום מרי שיחי יכבר וירי על אנחתי, ויהי היום יצאתי, וארא שה יפה עינים וטוב רואי רועה באחו שָׁלוֹ ושקט לבטח ויאכל וישבע וישא עיניו וירא והנה רחלי⁽²⁾ באה מן הצאן אם השה היתה, וכראותו אותה כאיל על אסיקי מים מרלנ ומקסץ שמח לקראתה, ועורני מתעלם בשמחתו. והנה ראיתי טבח בא ויקח את השה וישאהו וישחמהו אל המבח כי יכרך הוא את הזבח, ביה שעתא כל העדר נשא קול ויכבו, אמנם אמו כמככירה עלי אכנים תחיל תירד כשיחה ותהים כאלו אל אל תשוע לרפא שכריה כי משה מאנה להנחס. וסן תאמר דכרך זה לא היה ולא נברא אלא למשל היה⁽³⁾, העבודה, כך היה, או אמרו כליותי זכרנו את הראנה⁽⁴⁾ אשר מצאתנו כיוצא וכדומה לזה קרה לנו ותהפך לאכל מחשבתי ואלך לי מרחק כממחוי קשת בין צאלים וענפי יער וכמר רוחי ישפכתי שיחי ואומר.

אם אדברה לא יחשך כאבי. כי נהמה אין להביא. ואחדלה מה יהלך משכרי. כי רופא אין לי אפס צרי. שכתה רפואה ונפקד רופא. חוק הוא ולא רפה. אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר⁽⁵⁾ אם מר מר ואתמרמר, כי על הכל מר לי מר. האמנם אני עלוב והומן עולב. הקולמוס לשון הלב. אלכה נא אאור לי הומן הרע הזה. אשר משטן בשוי ירוה. שפך כאין אשורי. ואככה על כחורי. ואם אין פח איש האוינו השמים וארכר. ותשסע הארץ מילין אחכר. ואם צאן סוורה ונרחה, תרים קול יוצאת וצוחה. כהלקח שיה מן העדר. מה יעשה המות הרע עת יסרוץ נדר. ירחיב רשתו. ירווך קשתו ויקח מאתו בלי עתו. תפארתו ותוחלתו ורק על הישרים בלכותם שיניו יחוקו. ומיושבי חלד תוכם יאכל קליפתם יחוק⁽⁶⁾. כי יראה אייש צדיק

⁽¹⁾ דברים יד ה'. ואיקיו (במקום אקו שבפסוק) הוא קול הברה אשר קראת באיטלקית ecco זמר עוכדי דארץ הוא שיר האכנים.

⁽²⁾ רחל היא שם אמו שהיתה גם אם המת.

⁽³⁾ ע"פ ב"ב ס"ז: איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה.

⁽⁴⁾ מליצה זו גם לסעלה ס"ו (הערה 4).

⁽⁵⁾ ב"ב פ"ט:

⁽⁶⁾ חגיגה ס': תוכו אכל קליפתו ורק (ר"ם).

תמים אליו תשוקתו, יפריש כנסיו יקחהו ישארו על אכרתו. ורשעים ישכנו ארץ אליהם לא חש. ימותו בעמיו של נחש⁽¹⁾. אם סחרחר ונעצב לבי. לא לחנם כי יר אלהים ננעה בי. וכל כוחתי סר צלם מעליהם. כי ישבו אחים יחירו ומת אחד מהם, והיה האיש ההוא תם וישר. ירא אלהים ומרע סר. לו גולות עליות ותחתיות, אהוב לשמים ולכריות. לא ישוב רק אחר מכל כואויו. ונושא חן כעיני כל רואיו. איך נסלת משמים הליל בן שחר. זיך כיון חלכון וצמח צחר. מאן אמר (fol. 17 a) לעיני כר אנשך חזינא. על האי שופרא רכלי בארעא קא ככינא⁽²⁾ מי נתן סניך הגעמים למשיסה ומשמח כרמים. איה רכריך בין גריבי עמים. בין השרים והפרתמים. איה אמרותיך הגמרצות בין סוחרים נככדי ארצות. ומלולך מלא חכמה ומזימה כתורת ה' התמימה. ומי האמין בעסקך בצרכי צכוד לשיש וכאמונה. הגשאך על כתפם כהסדר וקינה. ועם היות המות שכעי לכל נוצר, ולא יציל ממנו מעו ומכבד. קמון וגדול ועבר חפשי. יש יהיו חכם ונשיא. כמסתרים תככה נפשי. כי ככורה כמרם קיץ הסר. כשגם הוא כשר. לא מלאו שניתיו. לא הגיע לפרקי אכותיו. לא כהתה עינו ועוד לא נם ליחה. מרוב זקנה כי אפ כמוב כחו. כחור כן שלשים שאנן ועלהו עוד רענן. נגנו כשושנה בין החוחים. תנוח על אחר השיחים. יקחהו אוררי יום. תיכוש ולא תמצא פרוים. מה זה היה לאנקונה מה היה שם, והארמה איך תשם. כי יצא הקצף מלפני השם. להשמיר להרוג אוהבי ושכני⁽³⁾, אחי אחי בניך עוללים ויונקים וגדולים בשכלם, אשר מסחת ורבית מות כלם, ותחי שרי עקרה אין לה ולד כחילה המולד⁽⁴⁾, עליהם תויל רמעה והגה דכתה הרעה, וישב אחור ויקח לה. יולרה אשת חיל עמרת כעלה, עוד זה מדבר וצועק על אשתו. והגה ריך קשתו. אל כנו רב פעלים השליט יוסף וינוע ויאסף. הן עוד לא שלמו ימי אכלו, עוד לא רוחץ סככי רמעות נוזלים לו. אכורי לא ירחם ירו הרה, וידר אליו יהודה. או צעקו חוצה סר אראלים. מי עוד כמשולם. הלנצח תאכל חרב. ככקר תאמר מי יתן ערכ. ועת אשר חשב ירך אלהים לי. כי חתן תמים עתה לי⁽⁵⁾. זה ינהמני מעצבון. או נרול מאד הכאבון. יאמר ה' אל אכרם לך מארצך. הן קרכו ימד למות בא קצך. שריד מעיר האכיר, והאחרון הככיר. היו קרכו יתומים ואשתו אלמנה.

(1) שבת ניה ע"ב (כיב י"ז צ"א): ארבע סתו בעמיו של נחש.

(2) כרכות ה'.

(3) בחדשים מעשים סתו כסה קרוביו באנקונה כניראה סהסשך הקינה. ראשונה סתה האשה שרי בשעה לרתה עם כנה, השני היה בנו יוסף, השלישי ידודה דרביעי אברהם אשר קונן עליו קינה זו, רחל היא אם אברהם והסחכה.

(4) איוב ו' ו'.

(5) עפ"י הכתוב שמות ה, כ"ה כי התן רמים אתה לי.

ועל כלנה רחל מככה על בנה. כי נרל כאכה ואכלה אין מנחם לה. על אלה ועל אלה אני כוכה כלכ נשכר ונרכה. כי נשארנו כנרגים בראש אמיר. אתיצב במקום שית ושמיר. נלכמו סירות האילון. כל האי ריחחא יתח רחמנא עלן¹). עלתה על כלן. הסקר אחי הגהדר. ססירא דלא הרר²). שמים וארץ כקשו עלי רחמים. כי איך אקבל תנחומין. אם נגר דעת אנושית, נשתנו סדרי בראשית³). ועל שלשה וארכעה איך אנתם ולכי יחס. השדה וכל אשר בו. עצי יער ואשר בקרכו. והרים ובקעות, ימים ונבעות, אמרו נא השמעתם ואם נהיתה כזאת וזאת ליהודה, או שמעתי קול קורא יהודה. ואומר מי הוא זה אשר קראני. ויען אני אל שדי, מי את המדבר ואדם לא אראה כה. אי קו⁴). ומה זה איקו איש או אשה, או שד או שדה או קול⁵). קול. ויהי מה למה הרגזתי לעלות מככיי כי מאנתי להנחם. נחם! ואיך אנתם והשחית מות הרע עלי את חקו. חוקו. חוק לא טוב כי הפרידיני מאחי איש תכוונת ורואה את הגולה. נולד. ואדם לעמל יולד. ינהגו עלמות כתמימות. ואחר ימות ומה השלימות. מות. ומה טוב לו אחי נסעו מקרוביו ומישראל. אל. ואיך ייטיב אל אחרי מות וקדושים אמור⁶) המות קשה מכל שלפניו ורך מכל מה שלאחריו. לעוכריו. לדעתך איך המות לחסידיו טוב. טוב: ואף אם יהיה למת טוב הבאים אחריו לא יספדו לו. לא: ולמה לא יבכו ועוד לא יראוהו. יראוהו⁷): בלכתם לשכון כאשר שכן. כן: וככן מי יאסוף נפש אחי אכרם. אכרם: ולנו קרוביו מי ינחמו ויאמר לצרתינו הקשה די. שדי: ואן תהי מנוחתו יען היה עם אנשים נאמן ורד עם אל. אל: ובחסוך יעמדו הסמים לעד. עד: ועד מתי קץ הפלאות אשר מפזרינו בשורה מוכה יבא. יבא: מי יבא לפדותנו ומועמי בני עליה. אליה: יתמהמה עד כוש או יהי כמהרה. מהרה: ברוכה את להי כי נחמתי כן ינחמך אלהי אמן. אמן: בשמעי עמתי על עצמי ואשתומם כשעה חדא וכהשיני יחד על כל דברי התשובה ראיתם ואמרים יהודה אני אקו קול נחם חוק נולד מות אל לעוכריו טוב לא יראוהו כן אכרם עם אל שדי עד יבא אליה מהרה אמן. ואזכור דברי סי חכם חן אשר אמר: הכם יעשה כרצון אשר יצמרך

¹ רה ליכ עיב.

² ביס ק'ס ע"ב.

³ שבת ני ע"ב.

⁴ (אר) אה בה = איקו (Echo) וכן שמע אחר כל סאמר וסאמר קול

הברה.

⁵ יבמות כ"ב.

⁶ שלש סרשיות זו אחר זו.

⁷ היבד. אחת נמחקה.

לעשות כהכרח, וגם כי המקרה אשר קרה לא ישיב מסני קול, שאתי עור משל ואומר: שמים אסאו ננס [ננהם] וכו' וככל הכתוב בהשירים אשר חנרתיו, ארי נוהם מתוך קופה של בשר¹), על מחסורו אשר חסר, עכר החכמים ולמשמעתם סר.

כז.

כתב לכים יעקב כהן יצו מאיסטי²) ויניציאה.

שקרתי ואהיה כצפור נלכדה בסח יוקשים, ירמה להפקר מחכריו והמה שכחווהו, לא נכחד עצמי אשר עוסתי שלא כסדר שקעתי בתחתיות ארץ ואין נסתר ממעלתך אשר אססוני חכלי סות אחי³) עיה ראש שמחתי וכל מחמד עיני עד כי באו מים עד נפש מי הזמן הרע הזה מי המרים המאורדים מים שאין להם סוף כי הברכה הסרוחה הגור הגמור הבאר הסנאר [?] ומנער מכל גיל שתיתי את קבעת כום התרעלה שכעתי כמצולותיו, וכעת אשר צמאתי למים מהורים מים תורת התנחוסין מים המתוקין מרכש לנחמני דכרי אוהבי ורעי מנגדי יעמדו ואין פוצה סה עד כי שספסתי שכולת, ואכוא כם עד צוארי לעת כואת עכרו ראשי לא לעזר ולא להעיל כי אם חסרי ה' כי לא תמו המנחם עמו ישראל.

ואתה ארוני אשר מכל אוהבי אתה הוא פלכם, מכל רעי אתה הוא נסיכם, ומכל דורי אתה ראשם, ומכל חכרי לך הקרובי לכי למנחה. יכש מעיין דכריך הנעימים נקצץ אילון סירות כתכין הגאהבים שמת יד לסה נסתתמו מענותיך, מלכר כי עורני שם תנאי שהתניתי הכמחה על הכמחה, ודכור על דכור וכרית כסול ומכוסל כרתנו יחד למשלוח ספרים כיר הרצים איש כמתנת ירו, ואף כי אחרי פתי, אשר כנה הגלגל עלי⁴) ויקף רוש ותלאה החרשה הזאת החכאת התנאים אל הכלים והן כלים מאליהן, ומה יאמרו השומעים כי אם איה נא חכותיהם, אם כראותם זה אל זה פנים אל פנים ידכרו עתק לאמר נכתוב ונשלח נעשה ונשמע, וסוף דבר הכל נשמע, כהסדרם תסדר אחיכם, כנסעם תסיע חכתם, וכנועם תנוע אהבתם, הן זו היא האהבה שהיא תלויה כדכר דכרים. והדכרים והגוצות סערה תסיץ אותם יאמר משל הדכמוני⁵), ומה יקוה האוהב אם כצרותיו לא יה' לו אף עזרת נחמה סאת אוהבו, וכמנוחתו לא יסקר לשלום את רעהו, כי לא כן

¹) ברכות לב ע"א: אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר.

²) נזכר גם בסוף סי' ל' ולא מצאתי שמו במקום אחר רק כדיואן סי' 268 נזכר וליקמן כהן מאסטי שנפטר י"ט תמוז שצ"ז.

³) רוא אברדם פארינצה הגוכר בקינה הקודסת.

⁴) אצטננינות (ראה למעלה סי' י"ז הערה 2).

⁵) לא מצאתיו. ראה כ"ג, 2.

אנכי עמדי אני ראשון ואני אחרון לשאול מפני הכבוד ולהשיב מפני היראה⁽¹⁾, (fol. 18a) לשמות כשסחת אודני ולראג כצרתם ואם כי דברי ריקים וסחחים, רחמנא לבא בעי⁽²⁾ ולא יריק הבלי רק מאשר בו. ואתה אל תעשה כה לעבריך ועם כל היות כבודו מרוד כמלאכת ה', אלי יגנוב שיעור שעה וישעה לעשות נחת רוח לעבדו העובדו בנפש חסצה, כי אם ירחיב ה' לי סכל צרותי אלה. אשר נדרתי אשלמה לשלם וכשלוסי שלום בלב שלם, ולאדוני אהיה אח דבק כל הימים.

כח.

ממע מדע. חומר תכונה שורש סורה ראש וליענה⁽³⁾ שלום!

ברוך אתה כבואך ככתבך הנעים ואורוים הרשעים שאין מוכתן שליטה הוא הגוי אשר הביאו לי אחר אשר עכבו כאמתחתו כעשר ימים. כי לולא התמהמה כי עתה השיכותי זה פעמים, האמנם לכל זמן ועת לכל חסץ לחסץ כאהבה, ועתה מה לי עוד לעצבים וראנות יתיכו הלכ ויטיסהו, כי על כל סנים המקרה כלתי מהור אשר קרה לא ישוב גם כי אוצק ואשוע ומה שנעשה כבר הוא ומה גם עתה נחמתני שמחתני כמעלך צרות לבכי הרחיבו מסצוקותי הוצאתני, כן תוסיף ותחזיר, כי כוחתי כעלוקה יאטרו הב הב, צמאה נפשי וכמעשי ירך ארנן. ואתה היושב על חוג הארץ צבי הוא לכל הארצות חדשות לבקרים כי תבקרני הודיעני ובעוד תעשה כה כרוחך כי אצרת קצר מצע זמנך מהשתרע לכתוב מוכה כפולה ומכוסלת תהיה לי, כי לסוס צערא אנרא⁽⁴⁾. ואל נא תשית עלי אשם אם לא הקשכתי למצותך לשלוח התשובות ההטה כי אמרתני רק אין יראת אלהים כמקומות הללו ועבדים לעבדים אנחנו בעונותינו סן יושם עלינו עלילות דברים חיו, ואתה אל בינתך אם תשען תבין כי אלו הם מסתחות שלא נמסרו ליד שליח בזמן הזה⁽⁵⁾ כי יבוא יומ ופאים נתראה אז אתך את הכל לך כי שלי שלך, ומה שקנה עבד קנה רבו, רכה נא צכא דברייך הנעימים וצאה כי זה כל חסצי, וכל אות ודבור קשר אמיץ לקשור נפשי בנפשך בעכותות אהבה, אהבתי כי תשמע את קולי תחונני חנני כחסרך, והאלהים יחננו ויכרכנו ברכת ה' היא תעשך בכל טוב והשלום.

⁽¹⁾ משנה ברכות ב' א'.

⁽²⁾ סנהדרין ק"ו.

⁽³⁾ ע"ס דברים כ"ט י"ז: שרש סרה ראש ולענה.

⁽⁴⁾ אבות סוף ס"ד.

⁽⁵⁾ בלי ספק כוון אל תשובות על דת הנוצרים (ראה צד 48, הערה 2).

כ.ט.

לכמ' יוסף ב"ר עמנואל יצ"ו קוניאן¹).

יהי שלום בחילך, וחילך לאוריתא! הגם הלום ראיתי כי לך דמיה תהלה ולשכלך, יען אשר זכר עשות חסד להשקיף ממעון קדשו לכא בנקרת הצורים, להביא את פ' בשורת ברכתך מהברכה העליונה אל מעין נרסס ומקור משחת כמוני היום עד כי עמל הוא בעיני לסגוא נושא לומר לשמך כי נעים ולכל תכלה ראיתי קץ ואין קץ לשיעור שבחך . . . (2. . . (fol. b) מלא[ה] מים קרים אם תהפך על מיה מחסום לצאת בעטרם יעמור, כן אלצוני כליותי מרוב תהלותיך אמרו לי סיימתינו לכולה שנחי דמרך²) כי כמעט נשתתקתי, ולולא כי יראתי סן תאמר בלבכך, שתיקה כהודאה דמיא³) והגם לנו כהוראה שומה⁴) כבר החרשתי, אכן אצתי אני גם אריל מחריש כסיל יחשב כי ישבע ויקשב רוח נושב מעשה חושב, וברד ישב ולא ישכ רוחו יזל עסיס אהבה עד מקוב שידו מנעת ועתה נשיא שמחל על כבודו ומלך שיאל בשכומי, וקיל דודי דוסף וידו על כמות המנעול איש האלהים דבר ואני לא אנכא? זאת היתה לי ואכוא היום אל העין עין הכרולח ואכן השהום לישאוב כששון ממעיני ישועות של כבודך ולחלות סניך לעשות באלה לסקריני כי כל דבור אשכול הכוסר, וכל אות צרור המור לי והמתחיל כמצוה אומרים לו נמור⁵), ואלה מוסף על הראשונים להריעני אנכ נרא איוה חרוש יתחדש בלימורכם יום יום, כי ידעתי

¹ לא ידעתי לכונו. קוניאן הוא שם מקום וגם שם משפחה. צונץ (צור עשיכטע 259) הדוכי יוסף ונפתלי בן ישראל קוניאן, ישראל קוניאן נזכר בבי' ס"ט ובבי' קל"ז וכנראה היה גם דבאאר יוסף אשר נזכר באותו סיסן סבני משפחת קוניאן, בדיואן ס"י 117 יש שיר. בנישואי בסר ישראל סקוניאן יצ"ו וסרת יוסטה ונתנו שנת שס"ט. יהודה קוניאן נזכר בבי' סקה ישראל ל"ה ע"א. אמנם יוסף שלנו כנראה לא נקרא בשם משפחת קוניאן רק שם היה מקום מושבו.

² תיבה אחת נמחקה וצריך להשלים קערה.

³ ברכות ל"ג ע"ב.

⁴ יבמות ס"ז: ושינ.

⁵ אבות ר' ד'.

⁶ בראשית רבה ס' ב': התחלת נסור (סוכא גם בילקוט על התורה רסו ק"ז), בראשית רבה פ"ה ג' (דבר' ר' ח' ד' וסרר אליהו אטא ס"ט): בשם ר' יוחנן כל מי שהוא מתחיל כמצוה ואינו נוסרה קובר את אשתו ואת בניו (מטרה י"ג:), תנחומא עקב ס"ו ו': אם התחלת כמצוה דוי נוסר את כולה, יר' מלה סוף פ"ב (מסחים ס"י ד"ז דף ל"ז ע"ד ובצצה פ"א דף ס' סוף ע"כ): אמר ר' יוסה סכיון שרתחיל כמצוה אומרים לו סרק (פ"י נמור), אבל בצורתו ספס לא נמצא המאמר כנסרא ובסררשים.

שיחתן של תיח צריכה תלמוד יהי בפי כרבש למתוק סירך הכל ומירך
נתנה לך ואשום קץ למילין עד אשמעה מה יוסף אדוני רבר עמי אחרי
התפלה לאל יאריך ימך ומי כל הגללים אליך וכיתך נאווה קורש כנסשך
ואל כלייך לא יתן לעולם ורוב שלום. (בעת תחזה וכי. ככתיב בין
השירים).

ל.

לכים אשר קלירלי¹) יצו וניציאה.

נאמן בכריתו וקיים במאמרו שלום! כרוך אתה אדוני ווכר הברית
והחסד לאוהביו ומרבה להטיב יהי שמך העליון מכורך מסי עליון ויהגך
עליון על כל בני הארץ.

אל גנת אננו דורוך הגעימים כמחשבתי ירתי פעמים רכים לראות
הסרחה נפן אהבה, והיום הזה ראיתי כי הבשילו אשכולותיה ענבים אשכול
הכופר דודי לי כחזותי היות כבורו משניח בששלים מכים משמים ארץ אל
רך ומשוחו הרסיון מוכה הכמלה כמוני. ומי יתן קולי קול גביני כרוז²)
או כשופר הולך וחזק אקרא כנרון אל אחשוך אשלים תודות לך, ועתה
מה מתוק מרבש אנרתך ומה עז מארי³) כי יעלה כרעתו להשיב אמריו⁴)
לך ולהקריב לפני מזכרך כתבי זה כל כום בו פגול הוא לא ירצה. צר לי
מאד עליך אחי ואדוני כי כאת להרויח עמי ולרש אין כל ליתן רווח
בין הרבקים⁵) באהבה הסמדת כסרקמטיא שלך כי תחת חטה יצא הוח ותחת
ההדס אעלה סרפד כי האמנם לא אוכל ככריך כהוגן וכשורה כי לא יצא
מעפר אבן יקרה, וממני לא תצמח תשורה להביא לאיש הרוח חכם ונכון
כמוך אני בער וארע הייתי כאמת כאלם לא יפתה סיו ולשון של זהורית
הקשורה על גבי טבלת⁶) אנרתך היתה בפי ונעשית פשיה אלמים עד כי
מלתי זאת הטובה היא אם רעה סירך הכל ורוחך דיבר כי הוא מותיב לה
והוא מסרך לה⁷) לכן תראה ותרצה כמולדת בית ולא מולדת חוץ אתה

¹) ראה סי' לא, ל"ג, ל"ד. בניסין ויהודה קלירלי לחות אבנים 93, 94.
לדעת שטיינשניידער (המוכר XXI, 73) קלירלי אין שם משפחה כי אם שם
האם (Klärle) וזה רחוק.

²) הסיר ג' ח' (יוסא ב' ע"א) סיריחו היו שומעין קול גביני כרו.

³) על סי הכתוב שופטים י"ד י"ח: מה מתוק מרבש ומה מתוק מארי
וה"ל שפסנו פארי (יהודה) לא יבא עז כלומר דבר נדול.

⁴) אמריו, אולי צל שיריו.

⁵) ברכות ס"ז ע"ב ולסדתם שיהא לסודך תם שיתן רווח בין הרבקים.

⁶) טבלת סן טבלה (tabula) עליה או בה דתה האנת (ע"ס דגמרא

ביוסא).

⁷) שבת קמ"ה.

הוא שירדת בענן כבודך לדבר עם עבדך, ומדוע אחשה גם אני מלהקים כרית כרותה בשפתים עצה לא תוסר, ואף אם אנלה את נבלותי הלא הוא לעיני מאהבי, המה לא ירמוני ולא ישמו כי ולמען זאת ידעתי כי יהיה אדוני נושא עון ועובר על משע הכתב ולא יסל ולא יגרע כח כתבי זה מהמת חסור או יתור לשון נר או משמוש או ממת דיו, רק במחתי כירידתנו שהכל יהא נדרש לתועלת ויפוי כח אהבתנו אשר ייטיב בעיניך מלתי להבין אותה ולסעדה כאשר מצבי חוקתיה במסמרות לא תמט עור כל ימי עולם, ואז אדעה כי לא תהיינה רכרי אלה לבז אל סני יסעתך כאשר תשקור על הכתיבה וכמו החלות להראות את עבדך את ירך החוקה הוריעני נא את דרכיך בדרכיה רכזי נועם ה' אלהינו עליך ואיזה חרוש צומח ועולה הן בזה הן במילי רעלמא למען יהיה לנו נושא לתת את הכרית מרי שבת בשבתו בינינו כאשר יזמנו לעשות, אל יהי לאדוני למשא לתת את שלומי אל הנחמד כי יעקב כי יצ"י) ולכל שואל ממני השלום להשיב ממני הכבוד, ואשר בא ככתב כבודך יהודה ועוד לקרא¹) יהי רצון מלמניך למרש כונתו כי ידעתי בחכמה יכנו אמרי סך אכן ממני החתימה חתומה, וכיון שהגענו לחתימה, אחתום הכתיבה בחתימה, והכותב וחותם כל יצורי עולם יכתוב ויחתום את אדוני לחיים טובים ושלום כנסשו ונפש הכותב וחותם ככונמאניי כי תשרי השין אשר דמות כמא כבודך כתובה וחתומה על לבו תמיר.

לא.

להגיל.

מכין עסאי דורך הנעימים מורשי לבכי יתנו קול יבאו ויאמרו משלום עכרך החסן ומתאוה להתכשר מטוב מעם מצב כבודך כחכצלת יפריח וככל אשר יעשה יצליח, קשה היתה עלי סרירתי מהעיר שרתי כמרינות אשר אדוני יושב כקרבתי. וכואי ממנה אל כרך קמן וכזוי, כמו על אשר נמשת שמה סלג נומא ואותר אנכי לברי, אך על הכל גדול הבאב מאד בעלות לסני זכרון העתים אשר היו לי מהלכים בין העומדים כהיכלי שן החכמות יודעי בינה לכל עתים אחרי כי מאשר יקרתי בעיניהם נכברתי להעניקי מאמרי פיהם לא ישקל כסף מחירם ובתוכם אדוני יושב על כמא המעלות בקי במושכלות אליו נמשי תשתוחח ולא יזח ציץ נור חכתך מעל מצחי תמיר, וזאת נחמתי בעניי כי הן דרך יש לסני איש כי ירחק ממנו המקום עיר מושב ירדו לשלוח ספרים כמ יודיע וידע שלום הבא והיוצא. אני עתה הגה כאתי. ואנכ חרא תרתי למען לא יראו סניך ריקם יקבל אדוני

¹ סי כז.

² קרושין ה.

אמרי אלו חברתי כסמירת ר' משה כאסולה¹) זל יען כי היה מלמדי להעיל זה לי שתי שנים כנתינו סמוך על שלחננו ראיתי כי חייב אני בהסדרו כי הלומד מחבירו וכו' וידע אדוני כי השמינית²) הבתוכה תחת הקינה יצתיה אף עשיתיה לא כלכד כסכת הנושא כי אם גם כן לחרוש האוסן כי דרך אחד לה שוה היא הן שתקרא כלשון הקדוש או בלשון נוצרי ועינ כאה מעט בלשון עמוק כי עמל היה בעיני וכבר הרכז מאד. ככוכבי השמים לרוב שלומתי לכבודך והיה ברכות לעד ושלום.

לב.

לכ"מ שמואל ביק³) יצו ויניציאה.

סילסלא הריפתא וכי שלום. הגה קמן היה כתבך הגעים כדמותו וצלמו אבל גדול הערך כאמריו המסולאים כמו כאשר צעיר אתה לימים וישיש בתכונה ודעת, שמחתי בסעלך כהודע לי טוב מצבכם יקיימוהו האל לנצח ובראותי לשונך תדבר צחות וכי נכסוף נכספת להבין אמרי כינה, וגם כי שירי אשר אותה נמשך טוב אם בחושך שמו יכוסה מאשר יראה לעיני השמש [רק] למען לא אחמא לך הגני שולחו טמון בזאת, ואחרי כי עודני שם נגלה לרבים הרישות נתונה כדרך לעשות בו כמוב בעיניך, והעבודה, כי כאשר דנהני כך היה, כי נחיצת הגמיעה ועל כי היה דוה לכי לעזוב את שאהבה נאשי הכוכבים ממסילותם נלחמו ברעיוני ולא נתנוני לקיים אליך מוצא שפתי, יהי טה הגני היה לכן חיל ושלום.

לב.

להחכם טהריר שלמה ספורנו⁴) יצו ויניציאה.

המהולל כתשכחות שלום. לב מבין כי ברכ אולתי ישנה להקריב קמרת זרה חלכנה וזפת עטרן ונסמ על טובה אבנים שלמות לנחלי אל

¹) ר' משה כאסולה מאלדוקה della Rocca מלמדו שתי שנים והלך אחרי כן לציפרו (Cyprus) וסת שם בשנת שני' ואו היה ריאם בן יצ שנים. ²) השמינית (Octet) היא שיר משמונה שורות (קליב 4) וכן אל הקינה המתחלת קינה שז' ושוה בהברתה באיטלקית ותוכל להקרא בשתי לשונות, ריאם היה הראשון שחבר שיר כזה כמו שאמר בעצמו באגרתנו. לחרוש האוסן, השיר הזה נרמס כראשונה במספר מרכב יהודה (ויניציאה סוף שנת ה'הר"ה אריה סורניא = ש"ב) דף פ' ע"ב ועוד כמה פעמים (ליבאוויטש 7).

³) ראה צונץ, צוד: עשיכטע 264; שזיינשניידער, קאטאלאג באדלעיאנא 7844—7835, שניהם מונים ומספרים בני משפחת ב"ק המרדסים בויניציאה וכפראג לערך שתי מאות שנה והתכם שט. העמיד: מ' לוח יחוסם, אבל שמואל שלנו לא נזכר בשום מקום.

⁴) שלמה שמעיה בן ר' נסים יצחק ספורנו, מבאן אנו רואים שרר בשנת ה'ט"ז בויניציאה אבל בשנת שני' היה באסטי (לסמה ס' ס"ה, ס"ו; סורטארה

כמות כליות יועצות¹) טוב לשכת על סנת גג מלשלוח אגרת אוגרות ומסוכסת עולה ויורדת (במנרה²) לאב לתורה מה סתחך מה אוטר וכי אין תשובה להביא לאיש האלהים כי מלעני שמה וכבר לשון אנכי הלא אכוש והכלם לא אוכל להתעלם. ובלי המעשה גומרים לכלתי הרם איש את ידו כי אמרו למה יראה כך ערות דבר, טוב לנו עכוד את מצרים סמותנו במדבר, ואני שתין פולטי נורא³) מחיתי לכל קוף וקוף סאותיותי אלה, עד אשר נתנו לכתוב כי מה לי לעת עתה כי אם להשתחוות אל יסעת מעבית ולהקביל סני רב העלילה גדול תשויה לא אירא סחרפתם ונדופתם כהשיכי אל לבי מה גדלו מעשי ענותך המלאה והרחכה עיני ראוה סעמים אין מספר, ונס אנכה סתח סתוח מצאתי מסני אשר ירד מעב כתחלה לרבר אל עכדו ואשיכ אותו דבר כאשר עם לכני כשני כתבים זה אחר זה ומסני נעלם אם כאו לירו ונכססה נפשי לדעת זאת ואחרי אשר נגליתי נכוב יבק אל מעב לא אחטר מלהראותו כמו כן השיר הלזה או קינה סכעי ליה⁴) עשיתי על האספסור העכד לא ידעתי אם אוטר עליו השלום כי רב טוב לכית ישראל היה לאות כרבר הסשורר הנוצרי ואין כו חטא נס אם מעט אתן אם כל אשר אוכל אני נתן, ואולי יהי רצון מלסניו להריק שמי תכונתו ולהזיל עלי רסיס מל או כרכיכס עלי עשב איזה חרוש סכית סדרשו יחיני, כי מי יתנני כירחי קדם לא ארחיב היריעה כרברי סתתלות סמסומי החנופה וגיכת דעת לא אחבר שיר המעלות אשר לשלמה כי קצר רוחי אף ירי לא תכון עמי דק כלב שלם אחלה סני כית להשימי ככלל עכדיו וזכרתי אתך ואו אדע כי אהיה אצלו לרצון כהיותי מצווה ועושה אף אם לא אנכה סזכותיו וחוכותיו אחר סני אלף לכל סעם רייני — ורענן ושלום ישימך אלהים מלכי ואדוני תרכב על

הזכיר בסח'א 61 שניב) ונסטר כי חשון שע'ו כריניציאה (דיואן 276, לחות אבניס 26). כדיואן של המכבר נסצא סי' 52: קצור שחמות סדרריש ספורנו הבאתי אותם כשיר והוא נרסס. רש"ס נשא סרברותיו ככריכ איטליאני בשבת אחרי נשואי ריא'ס בסעמד שלשה רבני העיר ונתן בשסס עטרת חבר על ראשו כמנדגס, סתר לו חלוסו לסני דגלדת בתו ואחרי סותו דספירו ריא'ס ועייר לב העס בעד בתו ונתנו לה ה' סאות דוקאטי (חיי ירודה, סנייער ומסואכע כס'ע Corr. II 118, 156, 252). ראה תולדות גדולי ישראל צד 341, סי' סז, סזכרת חכמי איטאליא 61, אפסעלבוים, ספר תולדות הג' רי ירודה סוסקאטו. זיל, דראהאבישש תריס, צד 43, 71.

¹) ברכות ס'א.

²) חולין יז ע"ב: אגרת ססולה ססוכסת . . . עולה ויורד וכי

כין וכי סגדה.

³) תגינה סז ע"א כ"ס סיה ע"ב.

⁴) ברכות ז': קינה לדויד סכעי ליה.

במתי ההצלחות שובע שמחות על מי מנוחות חמשת אלפים בחדש חליפות
ובנשיקת ימינך נאדרי אצא ואומר שלום. פי והמינך והרבך⁽¹⁾ השן.

לד.

לראשי קק מאנטווא יצז לבקשת כים אכרהם לוי⁽²⁾ מטונפאניי.

פלעים מחסה לשפנים גי צדיק שומר אמונים. קציני עם פחות
וסננים. ראשים רכנים טמונים על תפארת קהל קדוש ישראל אשר באנטווי
הסננים סאת ה' יהי לכם רוח חן ותחנונים, להעמידכם רשנים ורעננים,
עד עת כנוס אכנים לכנות ירושלים על תלה לקץ השנים.

אני הוא המרבר מצעירי עברכם זה לי ימים מה מתנורר בעירכם
נלחם מלחמות הוטרן מסתתר מחמתו משתכר באשר אמצא להחיות נפשי
ונפשות ביתי הילדים אשר חנן אלהים לי ואחרי אשר חיותי נאמנה כי
כבר ממני משאו להבל ותהו כחי כליתי ינעתי ולא מצאתי די צרכי וחקי
כי קשים מוונותיו של אדם אמרתי אלכה ואשוכה אל ארצי ואל מקומי
כי טוב לי או מעתה וברצותי להעתיק רירתי והגה אשתי לקראתי תסאן
לכא עמרי כי אמרה מה אשב כי איתיה לא אשיב אתך אל עשך אני
פעמים שלש נשאתי קולי לסני מעלכתם ולא אכתה לעלות ותטרה את
פי ונתגלגלו הכרבים עד הגה, עתה תשש כחי להוציא מעצר כסף ולסעד
את ביתי שם כי שנת בצורת באה והוצאה מצואה וגוראה והרוחים רחוקים
ורחוקים ואין עוזר ותוסך שכן קרוב ואח רחוק אם לא אהי דוסק פתחי
גריבים לאמר הלא סרום לרעכ לחטך, ולא זה רצוני. כי חסצי להצאיא
בלחצי וביניע כפי לחם לפי המף בחרתי לגור מה ארץ רחבת ידים וטובה
ארץ מולדתי אולי יתן ה' מנוח לקף רגלי מססיק במעט כי המון בריוח
והגה אתי נם אבי יצז וגם אחי אשר כרחם אכ על בנים ואיש את אחי
יעורוני ויתמכוני משא כסם מנחת ערב ובקר כאשר יוכלון שאת, ואף הקיק
יצז הענק יענקני בער אשר אמטל בצרכי צבור ביה ושחמה וכריקה עד
כי לא אשא עיני אל הדרים לאמר מאין יבא עזרי, לכן עם היות כי
מחייבת האשה לחיות עם בעלה ואמרה תורה ואל אישך תשוקתך ועל
מנת כן נשאתיה לחיות עמי במחיצתי כאן בכרך זה כאשר כבר עמרה בו
זמים רבים, ויען לא אשנה כי אם מנוה רחוק אל מקום טוב ממנו מחלה
אני פני מעכית והדרתכם לדבר באוני אשתי וללקחה בדברים או להכריחה
לכא מה עם הבנים בני, כי אם כא תבא כאשר דברתי בכל כחי אעבוד
וה' יהי' אתי לחיותנו כיום הוה כי הוא נותן לחם לכל בשר בעזרו ועזרו
אחי וכל בית אבי ושכר הקהל וגיל אשר על ערות כל זה יבואו על

⁽¹⁾ נצבים (דברים ל' ה').

⁽²⁾ לא מצאתי שמו במקום אחר. מאגרתנו יוצא שנולד במנטאניינא ונר
זמן מה במאנטווא ושכ אחרי כן לעיר מולדתו והיה שם שחום ושמש.

החתום איא ואחי יציו ומטובי הקהל למען תרעון כי האמת אתי, והיה אם לא תאכה האשה ללכת אחרי נקי אנכי מה ומעטו ועליכם המשא הזאת נבירי וקציני לסמכה ולתמכה והיא וכניה תחיה בנותר, כי אותה נמשי להסתופף בחצרות מיורעי וקרוכי ובמקום אשר ארע למצא מרף לנפשי, הלא רוח חכמה וכינה עליכם ראשי עם קודש קראו לשמטית הזאת ודברו על לכה עד תורה ותשמע לקול מעלותיכם כי אנכי מה אעשה עור. יערכ' נא עליכם שיחי ולא אהי עוד למשא ברוב דברים למעלותיכם.

תשינו ששון ושמחה, בהשקמ וכמחה, בלא מצרים נחלה ומנוחה, והביאו לכם מנחה כבא תשכי לנאנחה. כנפש מעכית המשוכחה ונפש נכוה וחדל מצעירי עכרכם העורך שיחה אכרהם כי ירשע מנחם הלי ממנומאנינה.

לה.

לכ'ם שמשון כהן יציו למאנומאנינה⁽¹⁾.

אני שלום כי אדבר אורך כי עניתני ותהי לי למשיב נפש אנרת אדוני אונרת טוב מעס ודעת מטוכסת כסכך משוכח עולה ויורדת באמרים ישר'ם⁽²⁾ יסו אף נעמו, האמנם לא אוכל ככרך לספר הורך והדרך כי כרית כרתנו לעוזב דברי ריק לכל איש חנף ופרע לא יועילו כי תהו המה, ולעת כואת יבושר אדוני משלום עכרו וכן ישמיעני האל ממנו ומכיתו נאוה קרש אמן.

האמת כן הוא כי בהיות האהבה אהבה כעצם בין ידידים כל עוד אשר יצמרך איש לרעהו ישמח המצוה ויגיל העובר, ואני כי חשכת' אהבתינו על גדר זה לא חסצתי להתאסף מהתחיל כמצוה למען יוכל גם ככורך לכל זמן ולכל חסץ לצוות כלכ שלם יאמר ויעשה רצונו והגה אחד מחשוכי עירנו המציר כי וכי⁽³⁾ ידעתי כי פרצתי נכול הראוי להעמיס על איש כערכו משא כזה אך כפר תכסר ענותך אשר נואלתי ואשר חמאתי.

לו.

לכ'ם אשר קלדלי יציו⁽⁴⁾ ויניציאה. ויאמר שלום!

על כן יאמרו המושלים אוסרי לנפן עירה כאשר רוח האדון יצוה ספור טן התשלומין על זאת אם כמיל שונה כאולתו אנכי היום לשוכב שנית לשלח סתי אנרת אשר עלתה חזוות ברובה⁽⁵⁾ ואלה הרכבים שאין

⁽¹⁾ צל למאנומאנינה ולא מצאתי שמו במקום אחר.

⁽²⁾ בדרך מליצה עם הגמרא חולין י"ו ע"ב (ראה לי, הערה 2).

⁽³⁾ קצר הכתב ואיננו אוסר מה היתה בקשתו בעד תושב עירו.

⁽⁴⁾ ראה סי' ל'.

⁽⁵⁾ משנה סוכה ג' ו'.

להם שיעור רק מלאי כיעור כך עלה במחשבתך רוזני וקציני ואני הגני
 מניא רצוני לעברך בלב שלם, ומי יתן ואדע במה אוכל לעבוד לא בהבלי
 אדם כי אם בעבודת האהבה אחרי כי מאשר יקרת בעיני נכבדת ותצוני
 להקריב קרבן תמיד כטוערו, רצוני של אדם הוא כבודי¹, לכן כאשר יראה
 הגשר יעומו אצבעותי עם קולמסין להודיע כי שלום לי כחסד האל וכואת
 גרסה נפשי לתאכה לשמוע משלומך עם כל אוהבי שמך, גם שמעתי
 לקולך וכמצווה ועושה בשכלי השמל והתמל אמל וחושך עשיתי חלונות
 ואעש שני טורים שיר לחקוק על מצבת קבורת האח זיל² שנים הם ואחר
 כל מלה ומלה מתנועה אחת ולא יעבור קצר קצרה ידי בהם כי ידעתי זה
 דרכם למען לא יהיו יתר כנטול על האבן הרישה, ישים נא כבודו עיני
 עליהם ואשר יבחר בו יקרב אליו ומה עוד להרכות במילין כי אם את סניך
 ארוני אבקש אל תשליכני מלסניך ודברות קדשך חנני והבאות להשמיעני
 וחרושי המרדש להודיעני דברי שלום ואמת מארץ תשטח ואל ברוך גדול
 דעה ישמרך מכל רעה ויחנך חיים ושלום.
 מונמאניינה ס' לאיש אשר אלה לו אנכי הרה³.

לז.

להגיל.

ארברה נא שלום כך אל יחשוב ארוני לי עון אם החרשתי מסוב
 להקריב ניב שפתי זה ימים לעמט יקרך, כי אין האיש בביתו, הוא א"א
 יציז הלך בדרך אל עיר בולוניה זה כשני חרשים ועלי לצאת ולכוא לכל
 דבר ואדם לעמל יזלר, אבל רוח אהנתך מרחסת על סני תמיד ואלצתני
 לכוא כואת אליך מלכי ואחזני לכשר טוב שלומי ברוך הגזר, ומרוכ תאותי
 לדעת כיוצא מסך ומכל אוהבי שמך הלא מצער הוא ותחי נפשי לצאת
 ידי חובת סקורת שלומים, ואם קצר קצרה ידי הפעם, אורך יריעת חשקך
 לא יסוד ולא יספר, ואתה ארוני עשה עמי אות לטובה להשמיעני הקורות
 שמח עיר המהוללה ולי יהיה לחן לדעת כפרט מה נעשה בדבר חבורתנו
 אחרי נסעי, ועוד ימים כאים כי ירחב ה' לי ברוכ דברים לא אחרל לקדם
 וסניך, בין כך הזק ואמץ וישלוי אוהליך.
 מונמאנייני ס' בכל מקום אשר אזכיר⁴ השין.

¹ יר' פאה ס'א (דף סז ע"ג שורה סז): (הואיל והיא) רצונה היא
 כבודה. המשל הזה שנוי גם כפי עמים אחרים.

² ראה ס' לי הערה I.

³ וישב (בראשית ל"ח כ"ה) אשר רמו לשם המקבל.

⁴ יתרו שמות (כ' כ"ד).

לת.

לנשא דורי החכם מהרר אכטליון ממורנא יציזי¹ סירארה.

כדרך כל הארץ להשמיע בחוץ קולם קול ששון וקול שמחה אל עצם מעצמיהם ובשר מבשרם שכן קרוב ואח רחוק וקרא זה אל זה על כל כבוד חוסה, אני שר צבא ה'²) עתה כאתי להגיד למעיק כי קבענו מועד חתונתי להיות יום יג סיון העיל ס' יברכך ה' וישמרך בסייעתא דשמיא. ולהשתכח בתהלתך הרשיתי בעצמי להעריך שאלה מלמני הדרת כבודך מהיכלך תשמע קולי לבא לכבדני נגד זקני עמי לתפצא בויניציאה לעת הגיל עם דודתי לשמוח בשמחת חומר מגוע משפחתך ונצר משרשי אחיך כחוק לישראל הוא באורכם נראה אור נגילה ונשמחה כפלים בהתאסף

¹) אחי אביו הקטן אמר עליו: המליא לעשות בחיבורים ובחכמות הן בתורה והן בתלמוד והן בחיצוניות לא היה ערוך אליו בדרו וכו' מזכיה לשבח כפרד' עוריה סן הארומים פעמים רבות בספרו סאור עינים תראנו משם רוב הספר הרוא קסח שטחן בריחים של דורי הגיל וכו' נמטר במירארה בן שממים ושתיים שנה בשנת השע'א (חיי יהודה טובא בתולדות גדולי ישראל 26). ראה כרם חסד ה' קניד, סח'א 40, אור החיים 7 No. והבר פלא נרפס באור החיים שם כי אמר, שנולד בשנת דצ"ט וכו' ובשנת שע"א הלך בשליחות סקהלות איטאליא על רכב בלבול הפפרים אל האפיפיור גיינוריו ה"י וכו' ושב ליצירארא בכבוד גדול ונפטר שם בשנה הדיא בן ע"ב שנה" ויש להגיה גולד בשנת דפ"ט ובשנת שס"א הלך לאפיפיור ונפטר בשנת שע"א בן ס"ב שנים. חתנו ר' יהודה סאלטרו כתב בשנת שס"ז בספרו סקה ישראל דף ל"ה ע"א וז"ל השר והמסטר גראון הוה הישיש בן שמונים שנה החכם הכולל בכל החכמות כסודרר אכטליון יציזי בן הגאון הרופא השר כסודרר סרדכי סטורניה וצוקיל שהיה גדול ליהודים בעיר בולוניה ועתה בעיר סירארה הוא ארוני חסי נרץ עכ"ל. לס"ו היה בשעת מטירתו בשנת שע"א בן ס"ד שנים. ועוד אמר שם ל"ו ע"ב וז"ל הרב הגדול כסודרר אכטליון סטורניה נרץ גדול הדור שהגאון כסודרר שיק זצ"ל היה הגיל לומר שסכל חכמי ישראל לא היה סתירא חוץ סכסודרר אכטליון סטורניה יציזי שהיה גם הוא תלמיד אביו סרדכי סטורניה עמו וכישיבתו שמה צרווה לרוב בקיאותו נמרא ובסוקים ובכל חכמה רסה. ראה עוד ס"י ס"ב משנת שס"א שכתב לו ריאים ח"ל ואת יראי ה' יכבד זקני משפחתו ועיני ארוני הואת בזקנה ושיבה טובה עכ"ל. הוא היה אחד מן הפוסלים המקוה ברוניו (ראה ס"י ככ"ה וסקה ישראל הג'ל). נשאר סמנו גם פוטים עשרה בספסר בקובץ כי המכיל ש"ע פוטים (ג' סאלק במ"ע הכרסל תרכ"ב נוס' 38, ליבאוויטש צד 6).

²) ע"ם הכתוב יהשע ו' י"ד. אולי מוסבים הדברים האלה בלשון קריאה על החכם אכטליון או קורא את עצמו בן סמני שהוא חתן.

ראשי עם וקצין תהיה לנו וזאת תהיה לי גם אל הנעלה רב סעלים כמזיה
 יהרה יצו¹) והכבודה נזת צדקו אם רוח מלפניהם יעמוק להיות שם גם
 ישישו כנו והיה לנו לחסר ולרצון ובקרובי אקדש.
 סניך האר בעבדך כבשורת הין צדקך לכען לא אחמא לך בהרבות
 הספור אוחילה לאדוני ובנשיקת ימין צדקו אכוא ואמר שלום חכה לי כי
 בא יכא לסמי²) השין.

ל.ט.

למהרר שמואל ארקחלטי³) מורי יצו שארוא.

חכה יתירה נודעת לי מאת מעיך בלמרי משמאי צדקך ואהבת ימי
 קרם את א"א יצו נתוני השב רוחי ואף ירי תכון עמו לנלית איזן כית
 כי קראנו יום חתונתי להיות וכי ואעמיק שאלה לפני מעכית כי ימצא שמה
 בוינציאה על ראש שמחתי כאב את בן ירצה אם אמת תלמידים קרויים
 בנים, ותורה חופה ומעשים טובים מצרינם הם, הראשון קבלתי מסעיך
 תחת צל קורתו ואם מעט היה וכאין כסכתי, לכן נכספה נפשי גם אל
 השני יהיו עיני רואות את מורי, וסוף השלישי לכוא גמול על עבדך
 חסר, ואוחילה לכשורת הין צדקך, כסאך נכון אלהים יכוננו ער עולם
 עם כל בני ביתו נאזה קודש כאורך ימים ושנות חיים ושלום.
 סי' יאר ה' סניו וכי [ס' נשא] השין.

מ.

לנאון החכם מהרר יהורה קצנאילבונין⁴) יצו וינציאה.

מלך במיפסס יעסר ארץ שלום. הנה זה עומר אהר כתלניו שלוח
 לכתחילה מאת הררת כית ומסרי סי' אנרתו שמעה אזני אשר אותה נסשו
 ולי מה יקרו אמריו כי אמרתי השניח מסכנן שכתו לצוות על כלי חרם
 הגשבר כמוני היום, ואנכי סיז לא מריתי מצווה ועושה תיכף קראתי בשם
 פלוני יצו וכחגי הסלע בסדר המדרגה דרשתי מסנו ואבקשה לדעת זאת
 כל הנמצא כתוב כספר השלוח מאור כית והרביתי לשאול כדיוק להגיד לי
 קושט דברי אמת על הכל, והוא אחרי עמרו כמעט קט חושכ בקרכו ומספסש
 כמעשיו הורה ולא בוש ואמר כי זה ימים ושנים לא שלח לוינציאה לא
 מעט ולא הרכה מאיזה מין שיהיה צאן ובקר, ואם משמו דבר מי שיהיה,
 כחש לו. כזה וכזה ריכר אלי האיש לא רגל על לשונו. אישמה ואעלוה

¹) הוא יהודה סאלטרו ספאנו חתן הרב אבטליון בעל סקוה ישראל
 (וינציאה שצ'ו).

²) חבקוק ב' ג' (לוי לשפירה).

³) ראה סי' כ"א הערה 1.

⁴) ראה סי' י' 9, סי' ק"א, קיד.

כי יצוה האדון אל עבדו כאשר יוכל, וכל עוד נשמתי בו, יהיו כפי פרושות השמים לכונן ולהקים כמא כית בשלום ובמשורה, ישתחוו לו לאומים כרום ימים ושלום.

לסיר בוו משתחוה מרחוק. הצעיר.

מא.

לכים גרשון כהן מקלוניא יציז¹ לסונמאניינה.

השכלת עשה לעווב מלכתוב כמרם התחיל, על כן קרמט לכרוח מהכתיבה למען לא יהיה לי לורה אם כימים הבאים הכל נשכח דברי הברית והתנאים, ומסלוני אשר לא עלתה על לבי קבלתי כתב ודברי שלום. נסלאת חוא בעיני וירא אנכי כי הדבר אשר העיר רוח במר סלוני הן הוא היה אשר מצע סטך חספן הכתיבה והשומע ישמע, ולא טוב הדבר כי הגה ימרת רכים וכרכים אמצת כי עתה תגע עריך ותבהל, אני לא אקם ולא אמור, ועוד ידי נמויה לדרוש שלוסך ולהוריעך מכריאות כלנו תל. גם אתמול יום שבת קרש אחד סכני ההכס . . . על אשר הגיע לכר מצוה דרש כביה הגדולה כאמרי שפר וטוב מאד יארך לסמר . . . ואחר לקיחת רשות הגהוג ססוק האל תמים דרבו וכי עם סאמרים וקישיות לכל חלק וכן ככל הדרש סלא כרמון וכאמט סכמן סי יצא הקרח הגורא אם לא מהגאונים ההם ונס הנער סלסלא חריפא במשפט לא מעל סיו, ושמתתי כאומרים לי כי גם אתה החלות להראות ירך החזקה בתורת ה' אל בני הקהל שמה לדרוש בכל שבת, ה' יסכום על ירך ותעשה חיל וסרי תנוכה — סקח מעות ותדעומוט יש לי עליך על הככף הזכבא אתי כי לא היה חומא נשכר — ועתה ראה אל תעבור עוד על השכועה ושלח ירך והודיעני חרושי מדרשך, ואם לא, אסגיר בערי דלתות כתבי ולא אוסיף עוד ראות סניך. וכזאת אמסיק הסעם עד אשמע לקולך ולך שלום. כאח רחוק מעיר. הצעיר.

מב.

למהררד שמואל ארקולמי² מורי יציז לסאדואה.

מיום מראשון שלום. תשורה אין להביא לאיש האלקים ראווה למע"כ ולא על דרך זה הגתתי דרך העברה המעט סיני קמנית הדם להגתן אל

¹ בשנת שלה למרו יחריו משניות אצל ר' חזקיהו נאליקו (חדי), חברו ואחבנו (סג—סיט), בשנת שס"ה כהן סאר בקראקא (ק"כ), אבל לא מצאתי שמו בס' לוחות זכרון סאת מריערבער. כריואן סי 47 נמצא שיר אל רחכס גרשון סקלנייא יציז ברצות ללמד השירים סמני על רגל אחת. ראה סי סג.

² ראה כ"א, 1.

חיבל ביתו רק לאות מעט מזער חותם כרית קודש עבודתו החרות על לוח
 לבי מאז הייתי עד אהיה כי לא יזנח לעולם ועתה העתקתי דירתי מסומנאניי¹
 אחר אשר סככוני בכחש ופרטה הספרדים ההם התלו כי לרוב ידד און בי
 בחסרון יותר מקינ דוקי ואבא היום אל ויניציאה קוזה אל ה' המוכ בעיניו
 יעשה ויעזוני. וגם סה וגם ככל מקום אשר תדורך כף הנלי הגני להמנות
 כעכרי מעי הקטנים, אם כראי אני, ולשרתו באהבה, וכי ידעתי ונסיתי דבר
 אמת ענות צדקו אהבת בית לא לי בלכד כי גם מקדם קרסמה אל הגכבר
 איא זצ"ל¹) אחר אשר התהלך את האלהים ויתמו ימי אבלי חסצתי כיקרו
 לבנות אצלו ציון על קברו בסומנאניי וראיתי כי אם באתי אני להעיד
 בכרבי שיר לחקוק עליו על גזעו וחסידתו חכמתו ומעשיו ססול אנכי, כי
 כל בן יכבד אב והגה נא הואלתי לחלות סני מעי לעת הסנאי לחבר לו
 קוצר מלין כאשר יראה בעיניו לא אערוך לסניו שיחה כי רוח אלהין
 קיישין ביה, וכבר ידע את האיש ואת שיחו רק יקצר הדבור, סה ויניציאה
 ישלחם לי בית לעת הסנאי ולו תהי צדקה וחסד עם המתים ועסדי ותכתב
 זאת עם יתר חסדיו הרבים נדרש לכל שואל. בין כך אחלי לאלקים לאל
 חי כסאו לער יכון ישמרדו ויחייו כסרומיו עושה שלום.
 ויניציאה ס' היא המשכיר לכל עם הארץ²) השניני.

מג.

לבסיד נרשון כהן³) יצז מקולוני.

יקר ונעים שלום!

הערל הוה היוצא לקראתך כבר ירעת את האיש הוה ואת שיחו כי
 הוא בעל מלאכתנו והוא הקים לנו את הסי' לאמו⁴) אשר ראו עיניך ועליו
 המלאכה לנטור ככל אשר ספרתי לכבודך, ועתה הוא ואביו כאים שמה
 על עסק כתובה דרמו ביה תיגרא⁵) כסיבת ירושה ומריבה רבה, ויען ידע
 כי נאכץ אתה לי לאהבה ויחד היינו כאוכלי שלחןך, חלה סני לכקש מסך
 להוריכו ולהמציא לו סרקלים ומליץ אחר ישרתיו היסב ויהיה בעוזרו על
 מנת לקבל סרס לכל דבר סה יצטרך לו, לכן שמעתי בקולו לכתוב לך

¹) אביו ר' יצחק נפטר כיה כסלו שני' בן ע"ב שנה, כנראה לא סלא
 רבו בקשתו כי השורות שנחקקו על סצכת קבורת אביו נמצאו בין שיריו
 נרמטו טריא בערלינר בלחות אבנים 184 ומשם לקחן ליבאוויטש צד 10.

²) סר' סקן (בראשית סי' ו'). ריל מסביר לכל בני ישראל ואולי כוון
 ס: אל עצמו כדרכו דרך ענה קרא את עצמו עם הארץ המשכיר הוה רבו.

³) ראה סי' סיא, 1.

⁴) סילאטו = (Pfaflwerk) palata.

⁵) שבת ק"ל ע"א דליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא.

ואם ככה תעשה, והיה המוכ אשר תיטיב אליו יהיה לי ולא לו וגם אני אורך ואהללה שאך לעולם ואשר דברנו יחד על חתובה הכל שריר וקיים נעשה ונשמע בעה רק יהי ה' אלהינו עמנו ולך שלום.

כד.

להגיל. סלא יועץ שר שלום.

מחשבות אדם כי המה הכל יסכו בלכתן יעלו שמים ירדו תהומות ישכחו ויעבורו יזכרו וישכחו. . . . תהלת המחשבה לשלח נגרני אמרי אלו כיריעות המכתב להשתחות ולכרוע אל פני הדרת מעיכ לרוש ולתור שלטו ולכל אשר אתו ימין ושמאל יסרוץ. ירד מים עד ים כרוחב לב נבון עד שמים יגיע לכרכה כקרב הארץ וסוף המעשה ידע נא כ'ת כי אחרי כל גל וגל שבא עלי ממכוכות הזמן עצמו, וגם אמנם אחרי מות הצדיק הגני נשכר ונודכה ולבטם לי בחרתי לגור וינציאה עם בני ביתי וזה לי מה כששה חרשים¹), ורצח המקום לזכות או לדכא אותי להסיל מנת חלקי כסלאכת מלמדי תורה ונאמר כי היא חיך ואורך ימך, ולחן וכבוד נתנני ה' בעיני רבים מאנשי העיר ישאוני וירוממוני למעלה למעלה מערכי השכל אשר לא ידעתי מה, ומה גם עתה אוהבי ורעי יכלו לי והשיאוני הרהיבוני להשמיע קולי על גבי מרומי מקהלות כרכים והררשה תדרוש כי יאמרו אלי כי אין מוכן וראוי לזה יותר מסך ור' נתן לך לשון למידים גם כלשון הנוצרי למה תחריש ויהיה לך למוכ ומועיל כי יחלו סניך רבים תעמיד תלמידים הרבה ויודוך כי תיטיב לך ולהם וחייית ורביית, ואני אחרי הרחייה פעמים שלש ראיתי להגאתי ולטיבתי לנסות דבר ויהי מה, ורסכתי עתה בחג השבועות²) זמן מ'ת אשר הנושא רחב ידים והרשות נתונה לדבר בו איש כמסת ידו להחל ולחבר הדרוש כיד ה' המוכה עלי. אתה עתה יושב תהלות ישראל אם תרצה לכברני להמצא אתנו בתוך הערה הנועדים במקהלות לשאזע לקולי תרכ גרולתי ותמוכ תנחמיני ושניאיתי תודיעני ללמד וללמד הסכת ושמע לקול עכרך המתפלל לה' להאריך ימך כמוכ ובנעימים ושלום.

¹ כי תיבות נמחקו.

² כסלו ה' שני: בא לניציאה שנה אחת אחרי מות אביו דוא הצדיק

ואחרי אכרת פסונו יהנו אשר הזכיר במ' קיב וזאת היא, סכוכות הזמן.

³ בחג השבועות אבל שריל הביא כקצור מתי יהודה: כשבה נחמו השנ'ג התחיל לדרוש כבהיכ כרוכ עם, ויתן ה' חנו בעיני כל שומעיו, ובוסן כתבו ס' ימי חייו כבר עברו יותר מעשרים שנה שהיה דרש כקביתיה תמיד בכל שבת בשלשה וארבעה מקומות. אולי דרש כראשונה בכית המדרש אחר זמן מה התחיל לדרוש בכית הבגסת.

מה.

להגיל. שלום שלום לך!

מה אדבר ומה אומר וצבא השמים. מתרזים נגרי היו לי. לאויבים ואין לך ססיעה שלי מלמטה שאין מלאך מלמעלה מכה אותה והוסכה הפוך בה והפוך בה¹), הגה המלמלים אשר שלח לי נבירך יצז עי הרץ סנעו הרורמים המבקשים בער המכס ולקחו לו את הכל, ומה העילה תקנתי לחלות סניו לכל ישלחם כי אם במחיים על היותר, כי נתנם לרוץ מכלי הגד לו מה ערכו וממונו, והוא לא נשמר ולקחו את הכל — ואני הלא ידעתיו מאז חכם ונכון וחם על סכים קמנים ורואה את הנולד, אין זאת כי אם חרב חולי הרע אשר בעירו משיב חכמים אחור ודעתם יסכל לתתם שם כרוכים בסמרטוט לא כמזכיר ולא כמוהיר לרץ הנושא כך וכך היה המעשה כי אמר לי אם יש אמונה בנני, וצריך אני להעמיס אוהבי ולהמריחם ומתן כסתר אם יכפה אף בצע שוחד אם יקחו וכל האי ואולי. והיום הנה להוסיף מכאוב על מכאובי נתן שלג כצמר כסוד כאשר לא יוכל אדם לצאת ולכא, ועל הכל כרוך ה' אלהי ישראל. שמע נא אוהבי איך לככי סונה היום נוסח באש סחס כמכוכה הזאת ותשא סני אם לא אאריך בדברים ששטחי לכ, אלס מצורך אל יחסר המוג שמועות שמועות כאשר אעשה גם אני לעת רצון, כי פריך מתוך לחכי וגם ה' יתן המוב כי לא כלו רחמיו וישם לך שלום.

מו.

להגיל.

אורך היריעה האחת מירך בחסוה קבלתי, ולא נסתה כף רגלי הצנ על הארץ מהתענג ומרוך בקריאתה ומי יתן הארכתה בכסלים ארוכה סארץ מדה, כי אין לך מדה טובה היטנה. הפירושים ישרו בעיני אשר רחקת הקרובים לעשות סן ויגש ויסוג אחור²). ועל בני עלי³) טוב לי תורת

¹ ראה י"ג, 2. רסו לסאטר אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין סמונה עליו מלמעלה ושומר אותו ומכה אותו ואומר לו גדל (זרד כהשססות לח"א ד"א ובכיר ס"י ו' בליא סעט, טובא כס' בית ועד לחכמים 17).

² כאשר אנו רואים מהמשך האגרת פירש ר' גרשון הבתובים על דרך חקירה ועיכ אפשר שפירושו ויגש ויסוג אחור מוסכ על הסווק מלכים א' י"ח י"ז: ויגש אליהו הגבוא ויאמר ה' אלהי ישראל הני אמנם עימ סה שאמר בסוף אגרתו: להיות החרושים וכו' מהרשה בנויים תמיד על הפרשה העתירה: יותר קרוב לשער שכונ אל ויגש יהודה כי המחבר כותב בתשובתו חרוש כס' ויחי ויש לפירוש הגיל סקוס גם בכתוב כראשית יח כ"ג ואברהם ערנו עמר לפני ה' ויגש אברהם ויאמר האף תספה וני שאין לו סעמ, אם עמר לפני ה' איך נגש? וע"כ יש למרש ויגש בסוכן ויסיג אחור.

³ שס"אל א' ס"י א'.

סיף. האמנם בכר חקירת על המכע צריך היית לעשות חלוקה, כי יש דברים אלהיים אם לא יאמינו כי לא יאמינו ואמונה כל זאת, וגם יש נסתרות לה' אלהינו יודעו לנו באמצעות חקירת המכע נוסף על היות ברור כי סלא סדור הנבראים נלה לנו כח והקרות הכורא כי רבה היא וכל האנשים יתנו יקר לבעליהן וסוף דבר הוא לרעתי חלוקת מעשי בראשית ומעשי מרכבה וכבר דבר בו הנשר הגדול כספר הטורה¹) דוק ותשכח כי די למכין כסוף. מצרי אחרש לך דבר מה שחדשתי על אויל בקש יעקב לנלות את הקץ ונסתמה ממנו²) השכינה וכאמת הגה המתרגם אונקלוס סרש דברי יעקב על המשיח ודברים העתירים כקץ, ואיך אמרו בקש ונסתמה וכר עכ סרשתי בדרך זה לאמר כונת יעקב בדבריו אשר דבר לנלות הקץ אמנם נילוח בדבריו אבל נסתמה ממנו רל מאתנו סתומים וחתומים הרברים עד כי ותמלא הארץ דעה כיום ההוא או אולי נדעה לרעת ולהבין אותן הרברים ועוד יותר יתישב כיו על הגורסים ונסתם ממנו.

כתבך נתתיו כאשר צוית, חביתי על אשר כתבתי לך בס' ואלה שמות בתשוקה. וזה נראה לי טוב אשר נעשה להיות החדושים אשר נכתוב איש לרעהו שבוע כשבוע מהרשה כנויים תמיד על הרשה העתידה לבוא מה שאפשר וגם מהעוכרים אל נניח ירינו. עשה והצלח וה' אתך ככל אשר אתה עושה.

מז.

להגיל. ה' ישמות לך שלום!

אני ישן ולכי ער. כתחכולות הזמן סוער. ישנתי או ולכי חמק עבר. ממצא חסץ ודבר לי אליך השר. ועוד כי שמעתי אומרים כי גם אתה רנלך לא עמדה במישור ותצא יצא ושוב, וכמעט חשכתי הליכתך בלי חזרה לשם. ולכי ער בהגיעני כתב מאתך תהלתי, ואיקץ והנה הלום ראיתי לסרוש כפי כמנחת ערב אשיחה ואהמה אשיחה לבשרך משלומי טוב וישר תל, ואהמה מהנשמע מקול המונה של רוסי על היהודים לנרשם סכל מדינות סלכותם רק ברומי אנקונה ואוינון ישארו כתנאי היותם למס עובד ואסורים לא יכלו לצאת סן העיר כל ימיהם והנשארים הרה ינוסו³). צדיק הוא ה' כי סיהו מרינו ולשחוק היינו בין העמים זה יניחנו וזה יקחנו. גם ככולוניא אם לא שמעת העלילו על היהודים כי נמצאו שבעה או שמונה צלסים

¹ כנראה כוון אל ס' סן הראשון.

² בראשית רבה סובא ברש"י ריש ויחי.

³ נורת האסיפור קלמנס השמיני ארר שג' (כ"ה סעבער 1593), ראה

בסנות העיר שכורים ומקורעים ויאטרו כי ידם היתה בטעל הזה, ויקטו כל העיר עליהם להרוג ולאבד, לולי כי הסתכל כל ידה איש חכם ונבון בחכמתו הציל את העם מתחת יד מצרים ואנשי דמים¹.
 בימים האלה אנכי הולך סעמים רבות אל חברת סלומדים אל דרשותיהם והסיסור הולך ומתנלנל בינינו הדכה על שאלתיהם ותשובותינו ועל כיוצא בזה כאשר ידעת, והנה כתתי לך שלישים מהמה ידעתי כי ימתקו לחך לולי כי ידע לך כי לא נתנו לכתוב והם דברים שבעל סה².

ראיתי את השיר בשולי אגרותך עובר לסוחר הוא ואם תרדוף תשיג תחלק ותמצא חן ושכל טוב והמלאכה צריכה בקיאות לא יעשה כי אם בהתמיד עליה — ועודנו מדברים על השירה. תדע כי בנשואי חכם ועשיר נעשו סה, לבקשת חטי יצז חברתי שני שירי שיר על כל מין אוכל אשר בא על השלחן³ ואניד לך זה לכו עשיתי על האזרי: לקול חתן וכו' ולא ידעתי כנוי העוסות הגיל כלשון הקודש ועשיתי הצוות הגיל מססיק ואני אנה אני בא מקול צעקתם. וכן עשיתי בכלם אשכילך ואורך אם לא שכחת וכו'. מי יתן ואוכל לדבר לך כמאז סאים על דברים כמו אלה כי כאז דברי סלא הסלא וסלא תצלנה אונך ותשתאה. ואם היינו לשיר אלפים שרי חמשים נא כחסוך אל יעצרך רכז להשיכני בדיוק וערוכה על כל הגיל סאת ה' סן השמים יהיה לך שישון ושפחה סכיב רנגים יתהלכון ותתענג על רוב שלום.

מה.

להגיל.

מתרצה כרחמים ומתסטה בתחנונים אנכי ונוח לרצות ככזו, הן אני קצתתי מעט למען תהיה יראתי על סניך ברבר הסכת כללתי תחטא

¹ כאותה שנה נרש האפיפיור הגיל כל היהודים השע סאות נפש סכולונייא (Jewish Encyclopedia, III, 298).

² סומכ על ויכוחים עם ברגים נוצרים (צר 32 הערה 5).

³ השירים האלה נמצאים בדיואן שלו הגקרא שירי יהודה סי (Letterbode) 70—77: על כל מין סאכל בנישואי החכ' אשר בר וזח זיל (III, 100). אמנם שם לא נמצא האזרי ובאמת אין אני ידע סה הוא האנרי ובדאי הוא טעות סופר כי באיטלקי לא נמצא ה' כראש התיבה וע"כ ציל אנטרי (Ente = anitra) כמו שנמצא בשיר דגיל. העוסות האלה אין להם שם כלשון הקדש ועשה להם שם על סי שלש אותיות ראשונות של שם האיטלקי אני[טרי] ססמוק (כן ציל בסמוק סססיק): ואני אנה אני בא⁴ (בראשית ל"ז) וספני שהעוסות האלה כמו אוחות הם השלים הסמוק עם הסלות, סקול צעקתם ורסו בררך צחוק על קול חתן וקול כלה.

נערה¹) כימים הכאים ולכי נכין עבך, ובאגרתך הזאה אלי נתבטל בשישים כל כעס וכל רוגז קראתיה פעמים ושלוש סרוב חצוי בה למען הקים אשר סמנו חוצבה נחמתי ואנחם, אך לא אנחם בדרכי מנחם הוא הכהן הנדול²) נרו. ויפה דבר באמת על היה לחם רק לא ירעתי ונוי³) ועל שאלתו [מדוע?] החרש יוסף מלהודיע לאכיו אחר שעלה לנהלה כבר נשאלה ותרצו וכו'⁴) ואשר צער לאכיו כלקחו את שמעון והביאו את בניסין היה רק למען יבא גם הוא אחר בניו מצרימה כאויל משל לסרה וכי משכו את בנה תחלה וכו') ועודנו על ענין המרשה לא אמנע להודיע לכית כי אתמול יום שכת היינו בדבר הכללים וכי [?]. — השיר אשר בא בכתבך הראשון הגיעני והמשקל לא ראיתי בתוכו ואיננו טוב כי הוא מחמשה חלקים וכן לא יעשה כי אם טארבעה או ששה או זוג כי לא יבא הגנון לאוני הקורא הימכ מה שאין יכול לעבור תחת השכב ובהתמירות תסיר יום ככרות הלשון. שמחתי כי מלא אלהים חסרונו. פירוש השבע חכמות הנו בקצה היריעה אמנם העשר ססירות לא הסצתי לכתבם עד אישאל למשכיל בדבר זה ממני, ואדעה מה אינשה לך, הפסתי⁵) שלושיתך לחכם סי יצו וגם הוא נותן לך תשלומי כסל. לעת עתה לא אוכל לארוך עוד וכלי פמאט חנוסה תצוני⁶) לעת הצורך ולך שלום שלום.

מ.מ.

לרי זרח לוי יצו למונטאני⁷) על נניבת תרנונולים.

אני הגביר ראה עוני שמעתי ותרנו במני קול שאון מעיר וכויש ער- ישישעיר. ואשר בשערה ישוסנו גם כרך לא אכרכנו ולכי חסק ועבר סמצא חסק ודבר דבר חוות קשה הוגד לנו ונהי כתמיה כלנו. מסני חרב היונה אישא על עופסים קינה כי קינה חמת גביר: הייתי כנכיר אין איל. כצני ובאיל. כי כאו לך ננכים אוכלי לחם העצבים. דרך רשעים עושי עולה. באיין

¹) נערה, אולי ציל עוד או מעל.

²) הוא מנחם (סאנדוילין) פורט כהן שנפטר י' כסליו שצ"ב (לחיה אבנים

3; דיואן 103).

³) כלומר יפה דבר מנחם הבהן על הכתוב (ובכל ארץ מצרים) היה לחם

(בראשית ס"א נ"ד) באסרו, רק לא ירעתי וכו' (המחבר ששתמש בסלי וכו' במקום וכו').

⁴) עיין רסב"ן במקומו.

⁵) בראשית דבה פרשה פ"ו ד"ה ויוסף הורד מצרים.

⁶) כלומר אמרתי לו שאתה שואל בשלומו.

⁷) כלומר אין זה הנושה ממני אם אומר לך תצוה עלי ואני אעשה.

⁸) ראה צר 8, העיה 1.

לילה ואסלה. בדרך המלון כער האשנכ והחלון, ויפרצו החומה וכקצה הערבה ועל כפות המנעול. לא הואיל הגזול. כבזה שלחו ידיהם רמים מלאו להם. ויעשו באושים באו בקרשים וכלולאות התרנגולים. שללו ואין מכלים. לא השאירו עוף כל צפור כל כנף. השחיתו התעיבו בהם. נבנו גם שמו בכליהם זה ררכם כסל למו, ואחזי יאלמו. להמיב משפט נכד ומה מצערי נכר כוננו חצם. וינחם אל מחוז חצם. יתים עשרה תרנגולת כארוי אל למספר בני ישראל. והגבד הוקם על רכיון רעל על¹). נוצתם כססנונא מראיהם כלכנה. שוכית מראה וכריאות כשר והיו דרוך לכל שר. אוי על מה אככה תחלה כפרצים, על האמרוחים או על הבצים. כי גם מלאו ביצות. צכי לכל הארצות. אלה אוכרה. ונפשי אששכה. מערכה לקראת מערכה. עיני עיני ירדה מים ורוכ החמה יהיה שכעתים לנכד אשר דרכו נסתרה, חרם חרמתים. לראש נכד לקחם. ולכל מריעיו צרעת כמצחם. תפח אסם נשמת חיים, ורכבו עם ציים. ישתו כוס תרעלה. על המחיה ועל הקלקלה. בעצבון יאכלם כל ימי חיים. וכחחים לדנת הים, כעסה לעכברים. וכחץ לעוכרים, תצנה כמנס ותפול ירכם, תכהה עינם ותניס לחם. לשלום מר להם מר. לא ימחו ל להם הכומר. יהיו כאכני גיר מנוסצות²) יניעם יניעם כמנין הגוצות. כל אחד יפטר כתור ונוזל. על הגולה אשר גול. ועל פת לחם יששע נכר. מעמים שלש עם נכר. ופעמים אין מספר. קרה לנו כזה לא יאומן כי יסור. גם אתה ירעת כי כן. כהיותי שמה שוכן. שכרו כארמונותינו. ועלו וכאו בכיתנו. ובין שתי המזוזות. ויכוזו האוזות והתרנגולים הנלו כראש גולים, לקחו תחתים שניים, שמנים טמוחיים, באים כלם ויוצאים כיד רמה. תהי לך יידי צרת רבים חצי נחמה³). כי להם כהסתר. עברה זו נעשית כהיתר. יהיו העופות. כופר נפש הנופות. ורשעים כים נגרש, וגם דמם הגה נדרש. על הי דוכך גול. וכשם אלקינו נדגול. הגה כי כן יכורך נכר.

ג.

אדנכ וחכיב שלום⁴!

ככל צרתך לי צר ידיר נחסד. וכראותי ראש דכריך ככתכך צר וכצוק מצאודו לכי יחיל בקרכי לא ידעתי מה זה לא ככלל ולא כפרט.

¹ מסחים קייב ע"א שבשתא כיון רעל על.

² ישעיה כ"ו ט'.

³ דברים רבה ב' כ': כל צרה שהיא של יחיד צרה ושאינה של יחיד אינה צרה. בעל ספר בית ועד לחכמים סביא סאברנו צד 2:10 ואמר עליו: הלשון שגור בפי העם. סאמר כזה הוא: Solamen est socios habuisse malorum.

⁴ אולי הוא ר' זרח לוי סן האגרת הקדומה או אברהם לוסבריוו המכונה חכיב (כ"י סיד).

יהי כה ידעתך לכה אמיץ לכך כלב האריה נגד מקרי הזמן כונר וגם לי
 לכב כמו כן נכרך וטורד, לא אמר לך פרמי ראנותי, כי אתה קנית כליותי,
 או כל לבבי צועק לשעבר ששאתה להווה נבהל לעתיד¹.
 ותוחלתי לא נכובה עוד יתעשת האלקים לנו ולא נאכד, ולהודיעך את כל
 דרכי וכל הוצאת זמני היות כי הימים האלה קצרים עד מאד וכשרם צאת
 השמש ידע מכואו וכאור בוקר יורה, תשת חושך והי לילה — מיתר
 עסקי תכל וטרדותיו נבוכים הם כארץ אסניר עליהם המדבר, וחוקתי את
 לבי ולא אשלח לך הבדיקות [?] כי לא שמתי עדין עיני עליהם
 לטובה אראם ולא עתה ואשיבם לירך לכל הקורם. בחסדך קרב נא שלומים
 להנביר כמיר . . . כאמור אליו כי אצמה על הכטלמלים עיי נושא נאמנה.
 ועל הודוכים הקלים ועל המטבע הפסול אם השכ ישיבם לי אחליטנו ואמיר
 אותו רע בטוב. כי יד ליד לא ינקה גם הנותנים לי ובבקשת האחילה
 סכבודך על כל המשא ואתה שלום.

נא.

איא עזי ומעזי שלום!²

כבר נאמר. שק ריקם לא יעסוד קמ³ לכן אלך אחרי הקיצורים
 היום הזה גם כי לא יחפוץ מעלת מורי יצו ליתנני סתענה ומשלים. מיס
 אתחנך לשעות, וגם הוא ערי איבד כמו אשר יחכר סוג תמורת הנתק.
 וידע נא כבודך כי מנוחה והשקט באוהלנו ואני חוק כראי קצק תל. ואם
 תעשה לי מלבושים כדכרך לשכת נחמו, אלה אוכרה כי פה לא ילכו
 אחרי הצבעים אם דל ואם עשיר לובשים שחורים ועשויים כהוגן, עישה
 והצלח ואלקים עמך לכרך את מעשי ירך ומכרכתך יכורך בנך האומר ילום.

נב.

מן המצר⁴ קראתי יה שלום.

את קרכני לחמי לאשי אקריכה לכבודך להגיד כי ישר מצבי כן
 יהי בשלום סכו ומעונתו תמיד כאשר שמעתי מפי כים יצו הזה ונפשה

¹ לא כצאתי סאמר זה בסקום אחר.

² בשנת ש"ס לסר שנה אחת בסירארה אצל ר' חזקיה פינצי (דיואן 7)
 ובשנת שס"א לסר שנה אחת אצל הרב שמואל ארקולטי (חיי יהודה). לס"ו
 דאגרות נ"א עד נ"ה ובודאי גם הסכתבים מן ס"ו נ"ח עד ס"ו ועד בכלל נכתבו
 בסירארה או בפאדוה ואולי דראשונים בסירארה. והאחרונים בפאדוה, בסכתב
 ס"א אוסר בפירוש אלה הדברים כתבתי בהיותי בן עשרה שנים. הסכתבים
 האלה הם ראשית פרי עט המחבר וילדותו לא ביישה וקנתו.

³ לא מצאתי סאמר זה ור"ל שהוא סתענה וכותב בשבעה עשר בתמו.

⁴ הארת נכתבה בין המצרים ש"ס.

שטחה מאד. סקוד סקדתי את דודי כמר אברהם יצ'ז' (הלזה ונא וראני ושמה בלבו והגה הוא שולח לכל אלומות שלומות רבים. השמש יצא על הארץ ואין נסתר מסתתו כי נא עליו כהרף עין השמר לך ארוני בלכתך בדרך כי תרכב על סוסך יומם השמש לא יכבה וה' ישאך מכל רע ואני לא אמוש מתוך האהל מתחת צל קודת רוח הלימוד רק הבוקר אני ולעת ערב לשוט כארץ. לא ידעתי כה אאריך ואין אתי ידיעת מה חרשות כארץ וגם ממלמדי יצו תשמע אמרים ואל הכבודה הרתי מבית אשתחיה ולך מלכי ואוב'ש.

נג.

מבין המצרים לראש צירים שלום!

סקוד סקרת סוקדתי (סקודת²) שלומך איא בשמחה רבה ואמרו כלם מחשבותי נורה לך ה' אלהינו על אשר חתלת לאבותי טובה ורחכה חיים עד העולם יחזק כמעוזכם ושלום יהיה לכם, ולא נוסל אנכי מכם שלו ושקט ובריא מאד תורת ה' תמימה משיבת נפשי כי היא לית הן לכל לראש אותיותיה, לא ארסנה עד אשר אבא אל ארוני שיעור³) מה מוסף עד מקום שירי מנעת לכן ארוני במח בה' כי לא יצא זמני אחרי ההבל ורוח קרשך אל תקח ממני טרי שנת כישנתו כאשר נם אני עושה⁴) יקדו השתחויתי לכל קדוכינו ואל הכבודה זקנתי מבית יאמר נא כבודך כי לא לבי מבנה סקדתי אף תמכתי ואם לא פנם כפעם לפרט נקובי כשמות אחר ואחר וכאמרי לכל קדוכינו הלא היא ככלל הברכה ולה ולאני מבית ולכלכם אקוד ואשתחיה ואוב'ש.

נד.

איא עמרת ראשי שלום!

שבחתני ארוני כפעליך כמעשי ירך לא יישקל כסף מחירם להוריעני שלומכם, כארו בלבנך ישנה, וכן עתה נם כמני תאורתו יהיה קודש להודיע

¹ לאביו לא היה אח בשם אברהם (ראה יחזק הספד בספרו של צונץ 38 Nachtrag zur Literaturgeschichte) ואלי הוא אחי אמו או אחיו חורו אברהם פארינצו הנוכח סי' כ', א.

² זכר לרבר שהתעסק בלמוד הדקדוק בכתבו אמת זאת וכן אבר בספרו האיטלקי Riti אשר העתיק שלמה ראבין ללשון עברי וקראו, שלחן ערוך (ויון חרכ'ז) שהגעים מתחילים ללמוד, דקדוק לה'ק' בהיותם בן עשרה שנים.

³ עש'ה בראשית ל'ג יד עד אשר אבא אל ארני ש עיררה.

⁴ ר'ל אביו יכתוב לו בכל שבוע ושבע כמו שצושה נם הוא.

כי שלום לי והאיל ובעל קרנים וצפיר העויט¹) לא ננח כי כי שלחתי את השעיר לעזאזל המדברה שכח לאל ובעורתו עד דגה. את ספר הזכרונות ומסר השכל אשר בא בכתב ככורך לא אשכח דכריך ואענדם עמרות לי ולטוטמות בין עיני וגם היום תורת אומנותי ומחיל אל היל מכית הבנסת לכית המדרש אעוסה ואשכונה ואקח סן הבא כידי ועוד לעתיד לבא אל ירעו בעיניך המעות אשר להוצאה נתנו כעדי. ובין כך אתפללה לאלקים ישלח ברכה והצלחה לביתך כמקנך ובשרה. ואל הכבודה אטי מכית ולוקני הגעלה ולכל קרובינו כאלומות שלומות אצא ואומיש.

גה.

איא ככודי ומנן כעדי שלום.

נוי נאמן מרקו מאלויצו בא למקרני ולדרוש שלומי גם נתן לי אגרת ככורך מכשרות צבא רב שלומכם וישמח לכי וינל מאד גם מתנה נטורה נתן לי לקנות איזה דבר באסינה²) הוצאתים . . . ותשואות הן לככורך כי סמך הכל, והוכיחי כשטך ובשמו והוהירני על כל רכו פשע איכוד זמן, ישמעה אוני ולא אסור מדרך החיים ימין ושמאל כעיה. כתכתי עיי כמד סי יצז ועתה גם ראיתי להדין שורותים אלה, כי לא נוכל לכתוב יום א' הבא מפני חג השכועות העיל ויהי דכרי אלה קרובים לדעת כי ככחי או כחי עתה חזק ואמיץ בהי ובלטורים שומע ומוסיף. שמעתי מיתת השקץ אשר הצר לי וייטב בעיני, כן יאכרו כל עושי רשעה ואת יראי ה' יושיע. ולכל קרובינו וליוסף ודוד שלומות ירכון ואריש.

גו.

מלאכי שלום מר יככיון³).

ארור היום אשר נתכשרה בו השמועה רעה, רק זועה תעה לבכנו פלצות וככנוד יהמה קינה מכעי ליה אף עמפענו יישירו נגדנו כנהרות

¹) כון לשד שיש לו קרנים ומראהו כמראה האיל וצפיר עיז הוא השטן והיח רעה אשר בא באדם להדיחו מתורת ה'.

²) באסינה (= musina) ארנקי של צדקה (החכם לוצאטו).

³) ראה לסעלה סין, 2. הקינה הואת עוסרת בין סכתבים משנת שים או שם'א ומוסכת על נדרנים על קרוש השם אבל לא מצאתי בין הפרעות מארע רע כזה לשנים הללו רק לשנת שם'ח ככולונייא (סאנאסשירוסט XX 81—378), עיי נראה לי שהמחבר קונן קינה זו בשנת שם'ה על שכר עיר סונטאנינה שגודל בה ומקום מושב קרוביו ואוהביו (ראה Ciscato, Gli Ebrei di Padova 292). המחבר לא הוכיר שם עיר ספני היראה אולי יפלו כתביו כידי זרים כי החוקרים (inquisitores) חקרו ודרשו היטב כיסים דהם בבתי העברים אחרי ספרים וכתבים.

דמעה כי גדול כים שכרנו אוי מה היה לנו מי זה אשר ותהי רעה הולה
 כזאת פצע וחכורה ומכה לא תוכל להרפא הגה מה רע ומה מר שכת אחים
 גם יחד לארץ ידשו חללי חרב יזוכו מדוקרים הגאהבים והגעמיים כחיהים
 וכמותם לא נסדרו אנשי חיל לא מצאו ידיהם וכראש שכולת ימלו הגה
 אנחנו מאלמים אלומים יגונות ואנחות יזמס ולילה דמעתינו על לחיינו
 מאין צרי למכתנו חבל על ראכרין ולא משתכחין מן השמים נלחמו להביא
 עלינו את כל הרעה הזאת אשר לא דמינו ולא חשבנו ולא עלחה על
 לכנו הגה צרים וחכלים אחזוני כצירי יולדה ולכבי המר והגמר צרור וקשור
 כעצבי הראנה ולא עצרנו כח להאריך רק כמונו כמכנס להתפלל אל ה'
 אל נקמות יופיע ארץ ארץ ארץ אל תכסי דמם, ונפשותיהם יושיע ושם
 ינוחו יגיעי כח אחרי אשר על האדמה לא מצאו מנוח ויאמר די לצרותנו
 ועל עבריו יתנחם.

גז.

כתב שכתב יוסף לוי סמונטאניי⁽¹⁾ לאחייו שני⁽²⁾.

חכצלת השרון שלום! אתיות מחכימות מכתב מתוחי וחתם מעשה
 חושב אמרות מדורות כסף צרף והמה מידך נגזרו כלם אוהבים כלם
 כרורים ראתה עיני כשימת עין למוסה⁽³⁾ וישמח לכי ויגל ככורי אף כשרי
 מן הקצה אל הקצה כי מכלליהן אני שומע לאו כל שעתא ושעתא
 תסנה אחר ההבל, כי מרות ובישבלות לקך אונך וגורע כי באו אל
 קרכיך כרוך ה' כתב ומכתב ולוחות מעשה אלהים המה כי זכר שר המחכים
 את יוסף וילמדו דעת ואורה תכינות, הן כי ישמעתי אומרים כי הגיה ה'
 לכם ותשכנו כסח, הן כי הכרת פניהם ענתה כי אין שכחה לסני כסא
 כבודך ממני וזכרתי אתך, וכאמת גם לי לכב כמכנס זוכר לסזכריו מוכות
 זכרונות ולא תמיד אוכל ככרך פעם כפעם ככתיבה כי חוכה עלי ככור
 אב ואם והוקנים כאגרות שונות ועולת תמיד העשויה כלסודי, ולפעמים
 היום קצר למלאכה מרובה סכל מקום לא אמנע את עצמי לסקור ככורך
 ככל עת אשר אלהים יחגני וזה החלי לעשות, קח נא את כרכתי וסקרני
 לשלום להוריי יצו ושקה לי ירי הגעלה מורך יצו ורוף אחי הלמורים
 כי תשיגם ואעשה כן גם אני. אחיך שני לקריכה וראשון לאהבה.

⁽¹⁾ יוסף לוי הוא תלמידו ובלי ספק הוא אותו יוסף ב"ר רח לוי סמונטאנינה
 אשר חבר לכבודו שיר בנשואיו בח"י אדר שצ"ו (ד'תאן 122). ראה ס' ס"ו
 סח ק"ו. לחות אבנים ס' 61: מצבת דהרי יוסף לוי זצ"ל נאסר יום ה'
 כ"א סיון השצ"ט.

⁽²⁾ אחיו שני הוא בן אחי או אחות אכיו או אמו, כן נראה מתהימת
 האגרת: אחיך שני לקורבה וראשון לאהבה.

⁽³⁾ אין לו מתוקן.